

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ

Навчально-науковий інститут денної освіти

Форма навчання: денна

Кафедра туристичного та готельного бізнесу

Допускається до захисту

Завідувач кафедри

Г. П. Склад

(підпис, ініціали та прізвище)

« ____ » _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«Перспективи післявоєнного розвитку
екологічного (зеленого) туризму у Волинській області»**

*зі спеціальності 242 «Туризм»
освітня програма «Туризм» ступеня бакалавра*

Виконавець роботи: Калініченко Ілона Станіславівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис, дата)

Науковий керівник д-р. геогр. наук, доц. Шуканов Павло Васильович

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис, дата)

Полтава – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО (ЗЕЛЕНОГО) ТУРИЗМУ	6
1.1. Поняття і значення екологізації туризму для еколого-збалансованого розвитку економіки	6
1.2. Аналіз факторів, що впливають на розвиток екологічного (зеленого) туризму в Україні	18
1.3 Світовий досвід популяризації та розвитку екологічного (зеленого) туризму	26
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІСЛЯВОЄННОГО РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО (ЗЕЛЕНОГО) ТУРИЗМУ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ	40
2.1. Сучасний стан та проблеми розвитку екологічного (зеленого) туризму Волинської області	40
2.2. Перспективи післявоєнного відновлення та особливості розвитку екологічного (зеленого) туризму у Волинській області	46
2.3. Розробка маршруту та програми 3-денного туру в межах Волинської області	53
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ	64

ВСТУП

Екологічний туризм є однією з найбільш перспективних галузей розвитку в сучасному світі. Він поєднує в собі активний відпочинок, пізнання природних крас, збереження екологічно чистого середовища та сприяння розвитку місцевих громад. Перед нами стоїть завдання визначити перспективи розвитку екологічного туризму у Волинській області післявоєнного періоду.

Волинська область, розташована на північному заході України, володіє величезним потенціалом для розвитку екологічного туризму. Звивисті річки, мальовничі озера, лісисті масиви та багате біорізноманіття створюють унікальні умови для приваблення туристів з усього світу. Багато місцевостей ще зберегло свою недоторканість і має великий потенціал для розвитку екологічного туризму.

Післявоєнний період відкриває нові можливості для економічного, соціального та екологічного відродження Волинської області. Враховуючи збільшення усвідомленості про екологічні питання та збереження природи, екологічний туризм стає важливим інструментом для сталого розвитку регіону. Це не лише сприяє залученню інвестицій та створенню нових робочих місць, а й сприяє збереженню природних екосистем та культурного надбання регіону.

Однак, розглядаючи перспективи розвитку екологічного туризму у Волинській області, необхідно враховувати чимало викликів і перешкод. Перед нами стоять завдання збереження природних ресурсів, розробки ефективних стратегій управління туристичними потоками, забезпечення високої якості та безпеки туристичних послуг. Також необхідно враховувати потреби та інтереси місцевого населення, забезпечуючи їм соціально-економічні користі від розвитку екологічного туризму.

Метою даної роботи є визначення перспектив післявоєнного розвитку екологічного (зеленого) туризму у Волинській області.

Для досягнення поставленої мети було передбачено виконання **наступних завдань:**

охарактеризувати науково-теоретичні основи екологічного (зеленого) туризму в Україні;

– визначити взаємозв'язок між світовим досвідом популяризації та розвитку екологічного (зеленого) туризму та сучасними особливостями розвитку такого туризму в Україні;

– проаналізувати фактори, що впливають на розвиток екологічного (зеленого) туризму України;

– визначити проблеми розвитку екологічного (зеленого) туризму в Волинській області;

– виявити перспективи післявоєнного відновлення та особливості розвитку екологічного (зеленого) туризму в Волинській області.

Об'єктом дослідження є розвиток екологічного (зеленого) туризму у Волинській області.

Предметом дослідження є сучасні особливості та перспективи післявоєнного розвитку екологічного (зеленого) туризму в Волинській області.

Теоретичною та методологічною основою роботи є праці вітчизняних, зарубіжних фахівців географів і економістів, фахівців в області країнознавства, рекреаційної географії та туризму, дослідження проблем розвитку ринку культурно-пізнавального туризму: Галасюк С.С., Герасименко В. Г., Левицька І.В. Давиденко І.В., Михайлюк О.Л., Нездоймінова С.Г., Семенова В.Ф., Ткаченко Т. І. та інших науковців України.

Практична значущість роботи полягає в тому, що отримані результати дослідження можуть бути використані в діяльності туристичних підприємств України та Волинській області для підвищення їх конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішніх ринках в післявоєнний період. Крім того, можливе використання деяких результатів даного дослідження під час навчальної та виховної роботи на рівні закладів середньої та вищої освіти України.

Апробація результатів роботи була здійснена у квітні 2023 року на XIII Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Мережевий бізнес: становлення, проблеми, інновації» (ПУЕТ, м. Полтава).

Бакалаврська кваліфікаційна робота складається з таких структурних елементів: вступ, два розділи, висновки та пропозиції, а також список використаних інформаційних джерел (21). Загальний обсяг бакалаврської кваліфікаційної роботи – 65 сторінок, включаючи 10 таблиць та 7 рисунків.

РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО (ЗЕЛЕНОГО) ТУРИЗМУ

1.1 Поняття і значення екологізації туризму для еколого-збалансованого розвитку економіки

Посилення ролі туризму як для економічного, так і для соціально-культурного розвитку багатьох країн світу, а також загострення проблем, що невід’ємно пов’язані з його організацією та розвитком, змушують знаходити шляхи та механізми щодо нових, екологічно значимих напрямків його впровадження. Це стало причиною проведення адаптації основних положень та принципів концепції еколого-збалансованого розвитку до контексту туризму. Основою еколого-збалансованого розвитку є необхідність встановлення балансу між задоволенням соціально-економічних потреб суспільства, захистом інтересів майбутніх поколінь та забезпеченням якісного екологічного стану довкілля [18, 20].

Враховуючи особливості функціональної схеми туристичної галузі (використання природних та культурно-історичних ресурсів – надання туристичних послуг – отримання економічних прибутків), перші спроби визначення основ збалансованого туризму були зроблені ще у 1988 році Світовою туристичною організацією (СТО). Туризм починає розглядатись як напрямок, що веде до управління ресурсами таким чином, що економічні, соціальні та естетичні потреби можуть бути задоволені без спричинення значної шкоди довкіллю, порушення основних екологічних процесів та зміни природних екосистем.

Важливим етапом на шляху до реалізації цих положень стало розроблення у 1996 році СТО, Світовою радою з подорожей і туризму та Радою планети Земля власного “Порядку денного на ХХІ століття у сфері подорожей та індустрії туризму” [15]. Крім цього, протягом 1990-х років була ухвалена ще низка міжнародних документів, а саме: «Хартія зі сталого туризму», ухвалена

Міжнародною конференцією з туризму (Ланшєро, Канарські острови, 1995 р.); “Міжнародна програма зі сталого розвитку туризму”, ухвалена рішенням Генеральної Асамблеї та Комісії зі сталого розвитку ООН у 1999 році; “Глобальний етичний кодекс туризму”, ухвалений у Сантьяго(Чилі) у 1999 році [20]. Дані документи дозволили розкрити екологічну, економічну та соціальну складові збалансованого розвитку туризму, так як основна увага в них приділена саме взаємодії між природоохоронною діяльністю та збалансованим туризмом.

Основними екологічними принципами збалансованого туризму передбачена мінімізація антропогенних тисків, утилізація відходів, використання енерго- та ресурсозберігаючих технологій та альтернативної енергетики, впровадження систем очищення та повторного використання води, зменшення хімічного та шумового забруднення від туристичного транспорту, розвиток нових, екологічно-орієнтованих видів туризму [6].

Єдиним напрямком впровадження даних принципів та їх реалізації може стати саме екологізація туризму. За рахунок її комплексності та узгодженості управлінських механізмів стане можливим досягнення визначеного принципами сталого розвитку балансу між реалізацією туристичного продукту та раціональним природоспоживанням. В її основі також закладена екологічна освіта, що, в свою чергу, є важливим засобом підвищення екологічної культури та розвитку екологічної свідомості населення. Екологізація дозволить провести повну переорієнтацію туристичної галузі не лише на рівні певного регіону, але й у глобальних, планетарних масштабах.

Виходячи із основного призначення екологізації – збереження якісного, екологічного стану усіх компонентів НПС, вона повинна являти собою сукупність можливих та існуючих засобів, які допоможуть раціонально використовувати, охороняти та відтворювати природні ресурси [23].

В загальному розумінні екологізація - це стабілізація і поліпшення екологічного стану природних комплексів та екосистем за рахунок змін у взаємовідносинах в системі природа - людина. До цього можна віднести:

- підвищення потенціалу самовідтворення екосистем;
- зменшення рівня забруднення всіх компонентів довкілля в процесі життєдіяльності людини;
- антропогенне оздоровлення середовища життєдіяльності людини.

Змін властивостей компонентів природних або антропогенних систем, які сприяють поліпшенню екологічного стану останніх, можна досягти за рахунок активізації обмінних процесів в екосистемі, зменшення рівнів шкідливих впливів на НПС, підвищення рівня екологічної свідомості населення.

Згідно Екологічної енциклопедії, екологізація це: 1) поліпшення екологічного стану природних або соціальних систем (зменшення рівня забруднення довкілля, підсилення потенціалу самовідновлення екосистем, оздоровлення середовища життєдіяльності людини тощо); 2) діяльність, спрямована на поліпшення екологічного стану природних чи соціальних систем або екологічно орієнтовану зміну властивостей їхніх складових [18]. Під екологізацію рекреаційної діяльності розуміють процес організації рекреаційної діяльності на засадах впровадження ідей збереження природного та історико-культурного середовища .

У вітчизняній та закордонній теорії та практиці досить часто зустрічається поняття "сільського туризму", який традиційно вважається започаткованим у Франції та Швейцарії у другій половині XX ст. При цьому зазначається, що ще на початку XVIII ст. у французьких і швейцарських Альпах (околиці Монблану та інших найвищих альпійських піків Європи) з'явилися перші гостьові будинки-шале для обслуговування експедицій британських туристів-природолюбів. Сільський туризм набув великої популярності у США та Англії (система B&B), Ісландії, Данії, Іспанії, Фінляндії, Австрії, Швейцарії, Польщі та Угорщині.

Для того, щоб визначити місце сільського туризму в туристичній галузі розглянемо класифікацію видів туризму (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Класифікація та види туризму

Класифікаційна ознака	Види туризму
1. Географічний принцип	1.1. Внутрішній 1.2. Міжнародний
2. Напрямок туристичного потоку	2.1. В'їзний 2.2. Вийзний
3. Мета поїздки	3.1. Рекреаційний 3.2. Оздоровчий відпочинок 3.3. Пізнавальний відпочинок 3.4. Професійно-діловий туризм 3.6. Спортивний відпочинок 3.7. Шоп-тури 3.8. Пригодницький 3.9. Паломницький 3.10. Ностальгічний 3.11. Екотуризм (зелений) 3.12. Екзотичний 3.13. Елітарний
4. Джерело фінансування	4.1. Соціальний 4.2. Комерційний
5. Спосіб пересування	5.1. Пішохідний 5.2. Авіаційний 5.3. Морський 5.4. Річковий 5.5. Автотуризм 5.6. Залізничний 5.7. Велосипедний 5.8. Змішаний
6. Засоби розміщення	6.1. Готелі 6.2. Мотелі 6.3. Пансіонати 6.4. Кемпінги 6.5. Намети
7. Кількість учасників	7.1. Індивідуальний 7.2. Сімейний 7.3. Груповий
8. Тривалість перебування	8.1. Короткотривалий 8.2. Довготривалий
9. Розташування туристичного місця	9.1. Гірський 9.2. Водний 9.3. Сільський 9.4. Приміський
10. Інтенсивність туристичного потоку	10.1. Постійний 10.2. Сезонний

11. Організаційна форма	11.1. Організований 11.2. Неорганізований
-------------------------	--

Як бачимо з таблиці 1, туризм поділяється за метою поїздки на декілька видів туризму в тому числі і екотуризм (зелений), а за ознакою розташування туристичного місця - на гірський, водний, сільський та приміський.

Слід визначити, що сільський туризм є одним з видів туризму, тобто він частина туристичної галузі.

Найчастіше в науковій літературі зустрічається термін "екологічний туризм", вперше запропонований у 1978 р. Т. Міллером, який визначив його, як "життєздатний туризм, чутливий до навколишнього середовища, що включає вивчення природного та культурного середовища і має на меті поліпшення стану в ньому". Майже одночасно з Т. Міллером і незалежно від нього визначення екологічного туризму сформулював економіст-еколог Г. Цебаллос-Ааскурейн (1980 р.), на думку якого, екологічний туризм - це подорож у відносно недоторкані або незабруднені природні території із специфічною метою навчання, захоплення та/ чи отримання насолоди від спостереження за природою, ландшафтами, рослинами та дикими тваринами, а також вивчення культурних особливостей населення цих територій.

У британському словнику з подорожей, туризму та гостинності С. Медліка (1993) визначено таке:

Сільський туризм (rural tourism) - відпочинковий вид туризму, сконцентрований на сільських територіях. Він передбачає розвиток туристичних шляхів, місць для відпочинку, сільськогосподарських і народних музеїв, а також центрів з обслуговування туристів з провідниками та екскурсоводами. Поняття "сільський туризм" часто ототожнюють з "агротуризмом", але поняття "сільський туризм" значно ширше.

Агротуризм (farm tourism) - відпочинковий туризм, що передбачає використання сільського (фермерського) господарства. Агротуризм може проявлятися у різних формах, але завжди включає винаймання помешкання.

Розрізняють дві базові форми агротуризму: винаймання помешкання з обслуговуванням безпосередньо в межах дворогосподарства або розміщення на нічліг з самообслуговуванням на землях, що належать до дворогосподарства, наприклад, в кемпінгах та наметах. Агротуризм, таким чином, виступає однією з форм сільського туризму. В агротуризмі дворогосподарство (фермерське господарство) становить одночасно нічліжну базу та головний предмет інтересу для туриста. Агротуризм (agritourism) - вид сільського туризму, що тісно пов'язаний з сільським господарством, аграрним середовищем, агропродуктами.

Фермерський туризм (farm tourism) - складова частина агротуризму, пов'язана із прийомом туристів безпосередньо у помешканнях фермерського господарства, часто з мінімальними вимогами щодо зручностей (особливо щодо умов проживання). У даному контексті фермерське господарство становить одночасно базу для ночівлі та головний предмет інтересу для туриста (їжа на фермі, дозвілля на фермі тощо).

Зв'язок між цими поняттями наведений на рисунку 1, на якому ми бачимо, що фермерський туризм і агротуризм - це частина сільського туризму.

Рис. 1.1.1. Зв'язок між поняттями "сільський туризм",

"агротуризм" і "фермерський туризм"

Таблиця 2.

Характеристика "сільського туризму" та "зеленого туризму"

Сільський туризм		Зелений туризм (екотуризм)	
Джерело	Поняття	Джерело	Поняття
С. Медлік	Сільський туризм (rural tourism) - відпочинковий вид туризму, сконцентрований на сільських територіях. Він передбачає розвиток туристичних шляхів, місць для відпочинку, сільськогосподарських і народних музеїв, а також центрів з обслуговування туристів з провідниками та екскурсводами	Звіт підприємств Швеції щодо перспектив розвитку ринку міжнародного туризму	Зелений туризм - термін, який можна віднести до будь-якої форми туризму, який має відношення до природного середовища та культурного багатства певної місцевості або впроваджує практику ефективного (або зеленого) менеджменту навколишнього середовища. У звіті проілюстровано як різноманітні «зелені» сегменти ринку взаємодіють у цілому туристичному ринку
В. Васильєв, П. Горішевський, Ю. Зінько	Сільський туризм - це відпочинок з будь-якою метою, видом та формою організації туристської подорожі у сільській місцевості з розміщенням на відпочинок у будинку сільського господаря	Британський словник з подорожей, туризму та гостинності Медліка	Зелений туризм (green tourism) - є синонімом поняття «екотуризм», тобто це форма подорожі, сприятлива для навколишнього середовища
В. Биркович, 2008 р.	Сільський зелений туризм - це специфічна форма відпочинку в приватних господарствах сільської місцевості з використанням майна та трудових ресурсів особистого селянського, підсобного або фермерського господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості та культурної, історичної та етнографічної спадщини регіону	С. Медлік, Британський словник з подорожей, туризму та гостинності	Екологічний туризм (ecological tourism) - це форма подорожі, сприятлива для навколишнього середовища. Вона відбувається на територіях, що мають природничу цінність (національні та ландшафтні парки). Екотуризм спрямований на охорону природного й культурного середовища регіонів, які відвідуються туристами

Сільський зелений туризм визначається як пріоритетний напрямок туристичної галузі України. В. Биркович зазначає, що досі ще немає єдиного визначення сутності досліджуваного виду туризму, і з огляду на це пропонує таку дефініцію: "Сільський зелений туризм - це специфічна форма відпочинку в приватних господарствах сільської місцевості з використанням майна та трудових ресурсів особистого селянського, підсобного або фермерського господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості та культурної, історичної та етнографічної спадщини регіону".

Розглянемо основні компоненти сільського зеленого туризму, які приваблюють туристів відвідати сільські місцевості.

Рис. 2.1.1. Компоненти сільського туризму

Сільський туризм і його різновидність агротуризм мають багато спільного з екотуризмом і часто відповідають багатьом його пріоритетам, зокрема збереження природничого та культурного середовища, підтримка добробуту місцевої громади, постачання туристам харчів з місцевих продуктів.

Деякі власники агротуристичних господарств, розташованих поблизу природоохоронних територій, підтримують серед туристів про-екологічні вимоги. У сільських місцевостях організовують відвідувачам багато додаткових послуг, що включають екотуристичні програми: кінні та велосипедні прогулянки, маршрути по знакованих стежках у національних і ландшафтних парках, природничі подорожі, збирання ягід та грибів.

Екологічний туризм (Ecological tourism) - це форма подорожі, сприятлива для навколишнього середовища. Вона відбувається на територіях, що мають природничу цінність (національні та ландшафтні парки). Екотуризм спрямований на охорону природного й культурного середовища регіонів, які відвідуються туристами. Він передбачає, що учасниками цих подорожей є люди з високою екологічною свідомістю. Виділяються такі форми екологічного туризму - активний екотуризм (піший, велосипедний, водний, кінний, рибальство), фауністичні та флористичні поїздки (орнітологічні поїздки, полювання, тематичні поїздки), культурологічні й етнографічні поїздки.

Зелений туризм (green tourism) - є синонімом поняття "екотуризм".

Природничий туризм (nature tourism) - також є синонімом поняття "екотуризм" .

Розглянемо відмінності і спільні риси між сільським туризмом і зеленим туризмом.

Деякі аналітики ототожнюють поняття "сільського" і "зеленого" туризму. Так, наприклад в Україні у назві "Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму" присутнє поєднання двох термінів - "сільський" та "зелений" туризм з метою особливого акцентування на тому, що відпочинок відбувається у безпосередньому контакті з природним середовищем та є за сутністю окремим видом туризму. Але, як ми бачимо, з вищевказаної таблиці в різних країнах науковці по-різному тлумачать ці поняття. Отже зелений туризм відноситься до будь-якої форми туризму, який має відношення до природного середовища, а сільський туризм концентрується тільки на сільських територіях. Сільський туризм (агротуризм) і екотуризм відрізняються основними цілями

використання вільного часу, їхня головна різниця полягає у базових мотивах подорожування.

Сільський туризм - це форма проведення вільного часу у вигляді стаціонарного відпочинку, тоді як базовою метою екотуризму виступає активне відкриття дикої природи, традицій і культури, їх глибоке пізнання й сприйняття. Спільне між цими поняттями є те, що обидва об'єкти можуть розміщуватися на території, що належить сільським радам, відпочинок від буденної суєти, зміна середовища перебування, можуть функціонувати у формі комплексних об'єктів (наприклад, із залученням персоналу з-поміж сільського населення, диверсифікація діяльності).

Екологічний туризм, також відомий як зелений туризм або екотуризм, – це форма туризму, яка зорієнтована на збереження природи, стале використання природних ресурсів та сприяння екологічній освіті. Він акцентує увагу на екологічній цінності, культурному спадку та збереженні природних ландшафтів і біологічного різноманіття. Екологічний туризм спрямований на збереження середовища та сприяння сталому розвитку регіонів, що відвідуються, забезпечуючи прибуток для місцевого населення та збереження природних та культурних цінностей на майбутнє.

Основні характеристики екологічного (зеленого) туризму:

1. Природозбереження: Екологічний туризм спрямований на збереження природи і мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище. Він прагне підтримувати екосистеми, біологічне різноманіття та природні резервати.

2. Стале використання ресурсів: Екологічний туризм прагне забезпечити ефективне використання природних ресурсів, включаючи водні, енергетичні та інші ресурси, з мінімальним негативним впливом на навколишнє середовище.

3. Місцевий розвиток: Екологічний туризм сприяє сталому розвитку місцевих громад, забезпечуючи робочі місця, підтримуючи малі підприємства та піднімаючи рівень життя місцевого населення. Він надає перевагу місцевим продуктам, послугам та культурному спадку.

4. Екологічна освіта: Екологічний туризм включає елементи освіти та свідомого сприйняття природи. Він надає можливість відвідувачам отримати знання про важливість охорони природи, екологічні виклики та способи забезпечення сталого розвитку.

5. Взаємодія з місцевим населенням: Екологічний туризм підтримує культурний обмін та взаємодію між відвідувачами і місцевим населенням. Він сприяє розумінню та повазі до місцевої культури, традицій та способу життя.

6. Мінімізація негативного впливу: Екологічний туризм прагне мінімізувати негативний вплив на навколишнє середовище, у тому числі шляхом використання енергозберігаючих технологій, зменшення викидів та оптимального використання природних ресурсів.

Екологічний туризм виступає як інструмент для збереження природних ресурсів, підтримки сталого розвитку та екологічного усвідомлення. Ця форма туризму надає можливість подорожувати, насолоджуючись красою природи, одночасно зберігаючи та підтримуючи цю красу для майбутніх поколінь. Що стосується саме екологізації туризму, то вона являє собою науково-обґрунтовану, екологічно-орієнтовану управлінську діяльність, яка направлена на поліпшення екологічного стану природних комплексів та об'єктів територій туристичної зацікавленості; збереження та відновлення порушених або змінених (деградованих) екосистем за рахунок зміни режиму (способу) їх використання; розрахунок та встановлення допустимої кількості туристів за певний туристичний сезон; модернізацію обладнання та очисних споруд, що застосовуються в туристичній інфраструктурі; підвищення культури виробництва туристичних послуг; екологічну освіту.

Виходячи із вище зазначеного, встановлено основні значення екологізації туризму для еколого-збалансованого розвитку, які полягають у:

- збереженні та відновленні вразливих, екологічно нестійких природних територій;
- усуненні потенційних та існуючих джерел впливів на довкілля в процесі туристичної діяльності;

- узгодженому плануванні туристичної активності з іншими видами економічної діяльності;
- впровадженні у туристичну галузь екологічно м'яких технологій;
- мінімізації тисків та навколишнє середовище за рахунок рівномірного розподілу туристів (у часі і просторі) та створенні альтернативних зон відпочинку.

У більшості країн світу сільський туризм розглядається як невід'ємна складова частина комплексного соціально-економічного розвитку села та сільського господарства. Такі позиції є актуальними й для України, де чітко виражені соціально-економічні проблеми села та необхідні реальні зміни, оскільки існуючі структури управління вже не здатні створювати нові робочі місця, а нової системи, яка могла б забезпечити працевлаштування для сільського населення, ще не створено. Сільський туризм, як найбільш реальний та альтернативний варіант, може стати вирішенням проблем для тих представників сільського населення, які втратили роботу або були вимушені покинути заняття сільським господарством.

Питаннями і проблематикою його розвитку в Україні та світі, сутністю та особливостями організації займалися наступні науковці: В. Андрушак [5], П. Брижак [21], В. Васильєв [23], В. Головацька [28], П. Горішевський [30], Ю. Зінько [46], В. Кифяк [54], Т. Коберніченко [57], М. Костриця [62-66], Н. Кравченко [69], Я. Маєвський [79], А. Онищенко [103], В. Павлов [104], І. Рутинський [125], І. Смаль [133], Н. Derek [160], М. Barke [169], R. Shapley, L. Roberts [171], M. Sznajder [172] та інші. Дехто з них наводить власні визначення даного виду туризму, його тлумачення, однак єдиний підхід до цього поняття ще досі не сформовано.

1.2 Аналіз факторів, що впливають на розвиток екологічного (зеленого) туризму в Україні

Аналіз факторів, що впливають на розвиток екологічного (зеленого) туризму в Україні, включає ряд ключових аспектів, які мають вплив на привабливість та розвиток екологічного туризму в країні. Деякі з цих факторів такі:

1. Природні ресурси: Україна має значний потенціал для екологічного туризму завдяки своїй різноманітній природі, включаючи Карпати, Кримські гори, Чорне та Азовське узбережжя, річки, озера та заповідники. Наявність біорізноманіття та унікальних природних ландшафтів приваблює туристів, які цінують екологічно чисті та недоторкані місця.

2. Екологічна свідомість: Зростаюча свідомість щодо екологічних проблем спонукає туристів шукати природоохоронні та екологічно чисті місця для відпочинку. Багато людей прагнуть активного відпочинку, пов'язаного з екологічною освітою та дотриманням принципів сталого розвитку.

3. Інфраструктура та послуги: Наявність екологічних готелів, кемпінгів, еко-турових агентств та інших інфраструктурних об'єктів є важливим фактором для розвитку екологічного туризму. Забезпечення екологічно чистого житла, страв та інших послуг сприяє привабливості місцевості для туристів.

4. Промоція та маркетинг: Вдала промоція та маркетингові кампанії можуть допомогти привернути увагу до потенціалу екологічного туризму в Україні. Інформаційні канали, які акцентують унікальність природних резерватів, екологічних маршрутів та інших екологічних атрибутів, можуть привернути туристів, які зацікавлені в екологічному туризмі.

5. Законодавча підтримка: Наявність ефективних законів та політик, спрямованих на захист природи та екологічних ресурсів, важлива для розвитку екологічного туризму. Законодавство, яке регулює екотуризм та захищає природні об'єкти від небажаного впливу туристів, сприяє сталому розвитку туризму.

6. Розвиток місцевих спільнот: Взаємодія з місцевими спільнотами та залучення їх до екологічних ініціатив можуть сприяти підтримці екологічного туризму. Залучення місцевих жителів до створення екотуристичних

підприємств, надання послуг та збереження природних ресурсів може підвищити економічну користь від туризму для місцевих громад.

7. Інформаційна доступність: Наявність достовірної та легко доступної інформації про екологічні маршрути, заповідники, екологічні послуги та інші екотуристичні можливості в Україні важлива для залучення туристів. Розробка веб-сайтів, мобільних додатків та туристичних гідів сприяє покращенню інформаційної доступності та привабливості екологічного туризму.

Загалом, успішний розвиток екологічного туризму в Україні вимагає поєднання природних ресурсів, свідомості про екологію, належної інфраструктури, ефективної промоції, законодавчої підтримки, розвитку місцевих спільнот та інформаційної доступності. Зростання екологічного туризму може сприяти збереженню природи та сприяти сталому розвитку України.

Існує ряд факторів, що впливають на туристські мотиви, які необхідно враховувати при вивченні попиту на турпродукт і при формуванні програм обслуговування

1. Вік. Мотивація вибору подорожі в значній мірі залежить від віку і самостійності у прийнятті рішення або можливості впливати на його вибір:

- Діти до двох років. Рішень самостійно не беруть, але опосередковано впливають на вибір батьками виду відпочинку;

- Діти дошкільного віку (до семи років). Подорожують з батьками (за рідкісним винятком - в організованих групах), рішень самостійно не беруть, але можуть чинити тиск на батьків або осіб, що їх супроводжують. Концепція відпочинку орієнтована на потреби дитини;

- Школярі (до 18 років). В основному фінансово залежні, володіють обмеженою самостійністю, найчастіше йдуть на відпочинок у складі груп, відрізняються високою допитливістю. Орієнтація на пізнавальний і активний відпочинок;

- Молодь, студенти (до 25 років). Як правило, мають достатню освіту, високу вимогливість до задоволення пізнавальних результатів, активному

відпочинку, схильні до самостійності, індивідуальним або самодіяльному туризму, комунікабельні, з яскраво вираженими пригодницькими мотивами.

- Туристи 25-35 років. Зазвичай сімейні, з малолітніми дітьми, зв'язані необхідністю закріплення свого положення в суспільстві, службовою кар'єрою. На відпочинок виділяють мало часу і коштів, спрямовуючи їх в основному на зміцнення фінансового становища сім'ї.

- Туристи 35-50 років. Віддають перевагу активний, менш пізнавальний, більш спокійний відпочинок. Як правило, забезпечені, знають ціну грошам і розвагам. Основний мотив – за свої гроші отримати відмінний відпочинок, адекватний вкладеним засобам і життєвому досвіду;

- Туристи від 50 років і старше. Віддають перевагу пізнавальному відпочинку, як правило, поза сезоном, а також опосередковано пов'язаний з лікуванням.

2. Освіта. Цей фактор ініціює позови побачити безпосередньо явища, пам'ятки, культурно-видовищні події. При комплектуванні груп співробітникам турфірм бажано враховувати рівень освіти туристів, що дозволить виявляти спільність інтересів при відвідуванні культурних і розважальних центрів, спростить обслуговування та супровід груп.

3. Соціальна приналежність. Робить істотний вплив на мотивацію вибору відпочинку. Виділяють такі соціальні групи:

- Робітники і службовці. Зайняті монотонною роботою, вони схильні до прагненню до активного відпочинку і становлять значний контингент туристів. У розвинених країнах мають чітко обвинувачений трудовим договором відпустку і можуть планувати туристську поїздку. Дохід, як правило, достатній, щоб виділити частину коштів на туризм;

- Учні та студенти. В силу своїх вікових і соціальних особливостей і характерних у зв'язку з цим прагнень до розширення та підтвердженню знань становлять переважну частину груп пізнавального туризму. Відчувають великий вплив пізнавальних результатів;

- Пенсіонери. У більшості країн мають пільги і дотації, використання яких в умовах обмежень кліматичного характеру дозволяє їм здійснювати туристські поїздки в "середній" і "низький" сезони;

- Фермери та працівники підсобних господарств. Через відсутність чітко регульованого відпустки або можливості виділення часу на відпочинок є виключно несприятливою для туризму групою. У західних країнах фермери складають туристський контингент в "середній" і "низький" сезони, а також у зимовий час. Активно беруть участь у різдвяних і новорічних турах.

4. Менталітет. Визначається в основному впливом суспільства, в якому людина проводить більшу частину свого часу, що, у свою чергу, залежить від рівня освіти і займаного в суспільстві положення. При виборі виду відпочинку цей фактор має велике значення.

5. Конфесія. Вплив цього фактора проявляється в тому, що віруючі, як правило, відкидають розважальні програми. Представники релігійних груп здійснюють тури, які відповідають їх переконанням і задовольняють їхні пізнавальні і духовні інтереси відповідно до образу життя, віросповіданням, можливостям здійснення обрядів і молитов.

6. Дохід. Грає в туризмі істотну роль. Турист вибирає рівень туристського обслуговування і вид подорожі виходячи з їх вартості і своїх матеріальних можливостей. Люди забезпечені подорожують вибірково. Люди з низьким доходом здійснюють найменше число туристських поїздок. Підвищення життєвого рівня змінює пріоритети. Прибутковість різних категорій населення, що становлять потенційний контингент туристів, впливає на формування планованого відпочинку.

7. Робота. Її вигляд, характер, напруженість опосередковано впливають на формування мотивів вибору подорожі, так як саме на роботі людина проводить більшу частину часу, піддається сильному впливу виду трудової діяльності (розумової або фізичної) і трудового колективу.

8. Відпустка. Її наявність, тривалість, а також дотації до відпустки впливають на мотивацію подорожі і вибір туристського продукту. Відсутність

відпустки позбавляє людину можливості здійснювати тривалі тури, залишаючи йому лише маршрути вихідного дня.

9. Здоров'я. Фізична підготовка, імунітет, спортивні навички в значній мірі визначають вибір подорожі. Людина, яка ніколи не стояла на лижах, не вибере відпочинок за програмою "Ski-extreme", як і людина, що страждає морською хворобою, - морський круїз чи яхтинг. Острах висоти не дозволить здійснити сходження на гірську вершину. Людина, яка страждає якою-небудь недугою, постарається вибрати подорож, що дає можливість лікування, оздоровлення, прийняття процедур. Значна частина курортів пропонує такі послуги, що істотним чином може впливати на прийняття рішення про подорож та купівлі турпродукту. Інваліди та люди з фізичними вадами можуть скласти специфічний сегмент споживчого ринку, якщо кошти і їх прийняття будуть відповідати специфіці даного сегмента. Дослідження підтверджують, що все більше число людей з фізичними вадами краще проводити вільний час у подорожі. Існує ряд не явно виражених фізичних недоліків, які обмежують туристську активність, але, як правило, рідко враховуються працівниками сфери туризму (наприклад, діабет, фобії). Слід пам'ятати, що високий відсоток людей з фізичними вадами може створити передумови для виникнення екстрених ситуацій під час подорожі.

10. Чисельність туристської групи. Прийнято виділяти такі групи туристів:

- Індивідуальний тур або мала група (до 10 осіб). Для туриста цієї групи передбачається найбільша ступінь врахування його потреб, високий ступінь самостійності, мала комунікабельність і пристосованість до інтересів групи. Туроператор при складанні туру враховує всі можливі побажання туриста.

- Група більше 30 чоловік. Для групи чисельністю понад 30 чоловік потрібні більш різноманітні можливості вибору туристських послуг з їх змістом і рівнем цін.

11. Географічний напрямок. На вибір географічного напрямку в значній мірі впливає підготовленість туриста, в тому числі відомості, отримані ним з

навчальної, популярної та іншої літератури, засобів масової інформації, що утворюють фундамент його географічних, краєзнавчих та країнознавчих знань. Рішення щодо подорожі концентрується навколо вибору місця туристичного призначення. Вибір визначається оцінкою можливих способів розваги, задоволення туристських потреб. Географічний напрямок може залучати: місцезнаходженням (природні або штучні фактори, культурні елементи тощо), подією (фестиваль, спортивні ігри та ін), можливостями для певної діяльності (наприклад, для занять спортом), а також станом матеріальної бази, транспортної інфраструктури тощо.

12. Сезонність. Туристські ресурси в силу їх географічного положення та кліматичних особливостей володіють сезонної привабливістю. Ніхто не поїде до Індії в період мусонних дощів. У туристській практиці річний цикл прийнято ділити на сезони, що сприяють або, навпаки, перешкоджають відпочинку в конкретній місцевості в певний період часу. Виділяють сезони:

- "Високий" - період, найбільш сприятливий для відпочинку в конкретній місцевості в певний час;
- "Середній" – період, коли відпочинок можливий, але при менш комфортних умовах, ніж в "високий" сезон;
- "Низький" – відносно несприятливий період для відпочинку в конкретному місці в певний час.

13. Активність. Туризм припускає пасивний і активний відпочинок. Мотивація вибору привабливого для туриста виду відпочинку залежить від його віку, характеру, способу життя, стійких принципів, впливу суспільства та інших факторів, але, головне, від здоров'я. Активність на роботі генерує бажання спокійного відпочинку і, навпаки, розумову працю – необхідність фізичного навантаження, емоційної потрясіння і т. д., На схильність туриста до пасивного відпочинку також може впливати сезонність. При виборі сегмента споживчого ринку слід чітко розмежовувати види відпочинку, для кожного з них знаходити свого споживача, більш точно і повно враховувати його потреби і рівень розваги. Для участі в турі високої категорії складності слід вводити

обмеження за віком та медичними показниками, погоджуючи їх попередньо з лікарем і вимагаючи від туриста рекомендацію або дозвіл на участь у турі.

Таким чином, туристські мотиви як істотний елемент попиту є об'єктом цілого ряду впливів, які можуть бути не пов'язані безпосередньо з туризмом, але при цьому впливають як на обсяг, так і на форми попиту та вибору туристського продукту і послуг. Одні з цих впливів можуть бути домінуючими, інші – побічними, однак всі вони володіють певною можливістю посилювати свій вплив на прийняття рішення про подорож і вибір туристського продукту.

На сьогоднішній день значного розвитку як у світі, так і в межах України, набув сільський туризм. Він являє собою специфічну форму відпочинку, яка передбачає перебування туристів у сільській місцевості в приватній садибі сільського господаря з широкими можливостями використання природного, матеріального та культурного потенціалу певного регіону. Організатором сільського туризму виступає сільська родина, яка надає туристам чи екскурсантам власне житло та забезпечує їх екологічно чистими продуктами харчування, вирощеними в межах особистого селянського господарства, знайомить їх із особливостями місцевого способу життя, побутом та традиціями даного регіону.

У більшості країн світу сільський туризм розглядається як невід'ємна складова частина комплексного соціально-економічного розвитку села та сільського господарства. Такі позиції є актуальними й для України, де чітко виражені соціально-економічні проблеми села та необхідні реальні зміни, оскільки існуючі структури управління вже не здатні створювати нові робочі місця, а нової системи, яка могла б забезпечити працевлаштування для сільського населення, ще не створено.

Сільський туризм пропонує відвідувачам дещо інше, ніж звичайні моделі туризму, а територіями розвитку та організації сільського туризму можуть бути села, сільськогосподарські ферми, малі міста з характерною архітектурою, побутом, зони відпочинку, національні парки та об'єкти ПЗФ, лісові території, релігійні та священні місця тощо [12].

Важливе місце в організації сільського туризму посідає відповідна інфраструктура, до якої відносяться: засоби розміщення туристів (як правило - сільські будиночки, селянські садиби, господарчі двори або ферми); інженерна інфраструктура (освітлення, опалення, телефонізація, мережа Інтернет, дороги, водопостачання, тобто все те, без чого неможливим буде комфортне споживання турпродукту); виробнича інфраструктура (орієнтована на народні ремесла та виробництво характерних для даного регіону сувенірів, готування традиційних страв, організація для туристів різних видів сільськогосподарської діяльності, а саме: збір врожаю, догляд за конями, іншими тваринами, випасання худоби тощо); соціальна інфраструктура (будинки культури, кінотеатри, карнавали, ярмарки та виставки тощо).

Важливе значення для організації сільського туризму має екологічний стан певної території. Виходячи з цього, сільська громада повинна дотримуватись санітарно-гігієнічних норм та умов проживання; дбати про відсутність сміттєзвалищ в межах сільської місцевості, використовувати (по можливості) енергозберігаючі технології; піклуватись про естетичний вигляд будинків, вулиць, садів; забезпечувати належне озеленення території; оснащувати сільську територію урнами для сміття з попереднім сортуванням тощо.

1.1. Світовий досвід популяризації та розвитку екологічного (зеленого) туризму

Розвиток екологічного туризму став актуальним у світі останні десятиліття, оскільки зростання екологічної свідомості та збільшення впливу людей на довкілля змусили людей шукати способи подорожувати й відпочивати, максимально мало навантажуючи природу. Ось кілька світових прикладів популяризації та розвитку екологічного туризму:

1. Коста-Рика: Коста-Рика визначається як одна з провідних країн у сфері екологічного туризму. Країна вдало використовує свої природні ресурси,

такі як національні парки, заповідники та екологічні туристичні об'єкти, для приваблення туристів. Коста-Рика вкладає значні зусилля в збереження своїх екосистем і розвиток екологічно чистих готелів та екскурсійних програм.

2. Норвегія: Норвегія є прикладом успішного розвитку екологічного туризму, зосередженого на природних красах країни, зокрема фьордах, горах та льодовиках. Уряд Норвегії сприяє збереженню своїх природних ресурсів шляхом введення обмежень на кількість туристів у деяких популярних регіонах, а також розробки екологічних стандартів для туристичних підприємств.

3. Канада: Канада активно пропагує екологічний туризм, зосереджуючись на своїх національних парках та заповідниках. Уряд Канади сприяє створенню нових екологічних маршрутів, розвитку еко-готелів та навчальних програм, що спонукають туристів до більш екологічно свідомих виборів.

4. Нова Зеландія: Нова Зеландія славиться своїми унікальними екосистемами та великою кількістю природних парків. Країна привертає екотуристів, пропонуючи різноманітні екскурсії, включаючи спостереження за дикими тваринами, піші прогулянки по треках та морські подорожі.

5. Коста-Бланка, Іспанія: Регіон Коста-Бланка в Іспанії став популярним прикладом сталого туризму. Місцеві готелі та туристичні підприємства використовують екологічно чисті технології, спонукають до сортування відходів, а також пропагують використання місцевих продуктів і послуг.

Ці приклади свідчать про те, що екологічний туризм є глобальним явищем, а країни усього світу зосереджуються на збереженні своїх природних ресурсів та створенні екологічно чистих туристичних пропозицій. Популяризація екологічного туризму сприяє зростанню свідомості людей щодо природи та стимулює розвиток сталого господарства в цих регіонах.

Термін Bed&Breakfast зародився в післявоєнній Великобританії наприкінці 40-х років XX століття. Перші згадки про недорогі господарства B&B відносяться до Лондона та інших великих англійських міст. Майже до 40-х років XX століття подорожі і проживання в готелях були привілеєм заможних

людей. Основною причиною розвитку B&B у Великобританії вважають процес відновлення зруйнованою війною інфраструктури та економіки країни, коли багато інженерних, технічних і будівельних фахівців і кваліфікованих робітників регулярно подорожували по службових відрядженнях. Англійський B&B післявоєнного часу сильно відрізняється від сучасного B&B, насамперед, дешевими послугами.

Прототип сучасного американського B&B отримав передумови для свого розвитку під час Великої депресії 30-х років. У той час для того, щоб вивести країну з депресивної кризи, президент США Франклін Д. Рузвельт ініціював проекти по державному будівництву автомобільних доріг, електростанцій та іншої інфраструктури народногосподарського комплексу. Будівництво мережі автомагістралей «від океану до океану» тоді пояснювалося стратегічною підготовкою до можливої війни. Але після Другої світової війни розвинена автодорожня інфраструктура зненацька для усіх стала каталізатором небувалого зростання американської економіки. Стрімкий розвиток отримали малий і середній бізнес у сфері послуг і сільському господарстві, важке і середнє машинобудування. Але найголовніше полягало в тому, що люди стали більше їздити: хто на легковій машині, хто на автобусі, а хто на вантажівці. Саме на основі того, що всі подорожні потребували короткочасного відпочинку і харчування у США з'явилися перші мотелі і B&B.

Наприкінці 40-х років авангардом організаторів B&B стали родини фермерів, що живуть уздовж оживлених магістральних автотрас. Зазвичай заможні фермери завжди будували добротні великі за площею житлові будинки. Коли сини фермерів призивалися на термінову службу в армію, а дочки виходили заміж, у фермерських будинках багато років пустували окремі кімнати і навіть цілі поверхи.

У 50-х роках у США вища освіта отримала значні державні субсидії для розвитку і стала більш доступною для синів і дочок фермерів, що також сприяло вивільненню «виробничих» приміщень у житлових будинках під B&B. Це стало другим етапом розвитку інституту B&B. Третьому етапу розвитку

В&В в США широко сприяла урбанізація міст у 60-70-і роки. Міста в США стрімко зростали як по кількості населення, так і по економічним показникам. Діти тих же фермерів, здобувши вищу освіту і спробувавши «плоди міського життя», залишилися жити в містах, тому що молодим фахівцям легше всього було знайти роботу тільки у великих містах

Тим часом, наприкінці 70-х років інтенсивний спосіб життя урбанізованих міст сприяв зростанню популярності відпочинку городян у рекреаційних зонах сільських територій у так званих «будиночках у селі» (farm vacation home).

В&В – це готельне господарство, яке управляється в рамках сімейного бізнесу і надає послуги короткотермінового проживання, в основному, як побічний продукт домогосподарства.

Система В&В є взаємовигідною як для жителів міст, вузлових населених пунктів, так і для жителів аграрних територій із привабливими ландшафтно-рекреаційними ресурсами. Нині до сектору сільського зеленого туризму прийнято відносити такі окремі категорії нічліжних закладів типу «В&В»:

В&В cottage – це тимчасове проживання (здебільшого 6-7 діб) в у повністю винайнятому котеджі, що знаходиться в курортно-рекреаційній зоні на території, на яку поширюється статус сільської місцевості (необов'язкова умова, тобто котеджі можуть бути і в курортних містах та передмістях). У світі такі котеджі, як правило, здаються на узбережжях морів, озер, чи в горах. Нині в Україні також формується мережа т.зв. агрокотеджів в Карпатському регіоні.

В&В farm vacation – це заклади, зорієнтовані на обслуговування родинного відпочинку з дітьми в мальовничій сільській місцевості з цінними рекреаційними ресурсами.

Цільове сезонне перебування в цих закладах передбачено для міських дітей різних вікових груп під час шкільних канікул, де вони мають змогу спілкуватися з ровесниками, пізнавати природу і відпочивати в «домашній» атмосфері окремо від батьків.

B&B homestay – це тимчасове проживання (здебільшого 5-7 діб) в оселі сільського господаря спільно з його родиною у спеціально відведених для гостей покоях. Перебування в агрооселі супроводжується залученням гостя до традиційної життєдіяльності сільської родини, її побуту та духовної культури.

B&B farmstay – це тимчасове проживання (здебільшого 5-7 діб) на фермі в оселі фермера, або у кемпінгу на території фермерського господарства. Гості фермера мають можливість, при цьому, купувати й споживати продовольчу продукцію фермера та брати посильну участь в окремих сільськогосподарських роботах.

Засоби розміщення B&B повинні обов'язково надавати гостям стандартний набір послуг, що складається з забезпечення гостей приміщенням для короткочасного проживання і харчування (звичайно сніданок). Домогосподарства, які утримують B&B, можуть значно розширити спектр додаткових платних послуг в залежності від поточного попиту з боку клієнтів або ж з метою підвищення конкурентноздатності свого бізнесу.

Як правило, засоби розміщення B&B, розташовані у великих містах і транспортно-транзитних вузлах, надають менш широкий спектр послуг. На відміну від «будиночка в селі» міський комерційний B&B більше орієнтований на обслуговування транзитних туристів і бізнесменів, які бажають отримати обслуговування досить високої якості за помірну ціну.

У засобах розміщення B&B типу homestay і farmstay проживання разом з сім'єю власника B&B в більшій частині є додатковим чинником привабливості для деяких туристів, які бажають цікавого спілкування в колі родини чи вивчити місцеві традиції і звичаї.

Найчастіше такі туристи купують продукти підсобного господарства, такі як домашні консервовані овочі, варення, мед і ін. У цьому випадку B&B розширює спектр послуг до категорії «будиночок у селі». У багатьох штатах США популярні так називані «відпустки в селі» чи B&B farm vacation, куди міські жителі приїжджають сім'єю для того, щоб просто відпочити в сільських умовах.

У санаторних лікарнях і курортах дуже поширені B&V cottage і apartments, де невеликі групи туристів (переважно це сім'ї) зупиняються на більш тривалий термін, наприклад, для санаторного чи амбулаторного лікування.

Господарство B&V може бути засноване на наданні послуги проживання гостям в одній і більше кімнатах. Як правило, в B&V число кімнат у середньому не перевищує 2-3 одно – чи двомісних кімнат.

У певних випадках, коли DESTИНАЦІЯ регулярно залучає значну кількість туристів або ж місто є центром ділової активності, одне господарство B&V може утримувати 5-6 і більше кімнат для гостей.

На сучасному етапі усі національні організації сільського туризму країн Європи об'єдналися в Європейську федерацію фермерського і сільського туризму (European Federation for Farm and Village Tourism) або скорочено «EuroGites». Основні цілі цієї організації: сприяння розвитку сільського зеленого туризму та цільове інвестування проектів розвитку сільського туризму. Особливості організації сільського зеленого туризму різних країн надані в таблиці 1.

Таблиця 3.

Особливості організації сільського зеленого туризму у різних країнах

Країна	Особливість організації сільського зеленого туризму
Італія	агротуристичний бізнес тісно пов'язаний з курортним, міжнародна спеціалізація астрономічний і дегустаційний туризм
Австрія	зайнятість гостей у збірї трав, приготуванні молокопродуктів, вигоні худоби, активний гірський та екологічний туризм
Фінляндія	будиночки без господарів, розміщені на берегах заповідних озер та річок
Румунія	діє Національна асоціація сільського і культурного туризму, спеціалізація етнографічний та гастрономічний туризм
Угорщина	податкові пільги, міжнародна спеціалізація кінний туризм
Польща	відсутність тісного зв'язку з традиціями країни - тільки ночівля та харчування
Франція	приморські агросадиби, кінні ферми, винні агросадиби, гірськолижні шале, агрокоттеджі, замки, рибальські будинки
Іспанія	сільські готелі відкрито на Канарських і Балеарських островах, а також у переобладнаних монастирях та історичних замках
Данія	діє Національна асоціація агротуризму, спеціалізація велосипедний туризм

Ісландія	категоризація номерів на три категорії, категоризація гостьових будинків (A,B,C,D,T,F,G)
Німеччина	більшість туристів приїждить для участі у міжнародних ярмарках та торгових шоу
Великобританія	доступні ціни, спеціальні знижки для дітей, друкуються рекламно-інформаційні каталоги СЗТ

Варто відзначити вагому державну підтримку програм залучення сільських громад до зеленого й агротуризму у європейських країнах. Європейський Союз вбачає в сільському туризмі основний важіль економічного підйому своїх сільських територій. За підрахунками експертів Європейського банку реконструкції та розвитку, облаштування в місті вихідця з сільської місцевості в 20 разів дорожче, ніж створення умов для його життя і роботи в селі. Також підраховано, що дохід, отриманий від одного ліжка-місця, еквівалентний річному доходу фермера від однієї корови.

Розглянемо більш докладніше досвід організації сільського та зеленого туризму в деяких європейських країнах. У Фінляндії нині найбільшим попитом гостей користуються будиночки без господарів, розташовані в тайзі на берегах заповідних озер та річок. Умови оренди цих лісових будиночків дають право на їх повне використання (меблями, посудом, білизною, електроенергією, дровами), користування сауною, весельним чи моторним човном. Більшість будиночків мають TV (4-5-зіркові будиночки оснащені сучасною побутовою технікою). В умови оренди включено дозвіл (ліцензію) на здійснення спортивної рибалки.

Сільський туризм Франції представляє Національна організація будинків відпочинку і зеленого туризму (Maison des Gites de France et du Tourisme Vert). Ця організація пропонує агрооселі на будь-який смак і вид відпочинку, сертифіковані за високими національними стандартами сервісу.

У Франції паралельно реалізуються різні концепції агротуризму:

- приморські агрооселі,
- кінні ферми,
- винні агросадиби,

- гірськолижні шале, панда-агроекотеджі у національних парках,
- замки у сільській місцевості,
- рибацькі оселі.

Альтернативу відпочинку у сільських господарів становлять т.зв. «курортні селища», які виникають у місцевостях з мальовничою природою (в (чи поблизу) національних і регіональних ландшафтних парків). У Франції діє спеціальна інвестиційна програма «Gotes de France programme, chaletsloisirs» розбудови інфраструктури «курортних селищ»; селища ці складаються з 3-25 дерев'яних будиночків-шале, розрахованих на 4-6 гостей кожен.

Крім того, з метою популяризації агроекотуризму, у національних природних парках Франції створено мережу т.зв. «панда-отельчиків» (PandaGotes), які сертифіковані WWF і відповідають таким трьом вимогам:

- «вписуються» у природний ландшафт і мають помірний рівень сервісу, що не вимагає значних затрат ресурсів,
- дотримуються умов захисту навколишнього природного середовища (використання екотехнологій),
- пропонують гостям програми екотуристичного супроводу, оренду біноклів, довідники-ідентифікатори фауни, топокарти з нанесеними екотуристичними маршрутами, екоту-ристичні брошури тощо.

Нагляд за функціонуванням помешкань для туристів здійснює Міністерство Сільського Господарства і Міністерство Туризму. Існує Державна Федерація Гостинних Помешкань і Організація Гостинних Кімнат (Gites de France). Окремо функціонує мережа господарств «Вітаємо в Господарстві», знак якості якої визнає Постійне Об'єднання Будинків Селянина (L'ARCA), створено Кваліфікаційну Карту Сільських Помешкань і Обладнання тСільського Туризму. Державна організація діє через мережу окремих бюро, які мають свої представництва у всіх 97 французьких департаментах і сільських радах.

Сільський туризм в Ісландії – це ланцюг близько 140 агроосель з чотирма тисячами ліжкомісць по всій країні. Асоціація сільського туризму, фермери якої

пропонують послуги розміщення туристам у своїх будинках, будинках для гостей, котеджах. Асоціація була заснована в 1980.

Окрім різної категорії житла фермери надають такі послуги як: поїздки верхи на конях, рибальство, ознайомлення з їхніми традиціями, побутом та ремеслом. Для людей, які хочуть бути незалежними у подорожі, можуть запропонувати самостійно водійський пакет для літа й зими, оренду машини та житло. Для тих, хто хоче подорожувати з гідом, є спеціально продумані тури, де можна побачити усі найцікавіші природні й культурні місця Ісландії. Також для туристів можуть організувати приватний тур місцями, які бажають оглянути туристи. У приватних турах пропонують свободу вибору маршруту та місць для огляду, забезпечать комфортним проживанням в агро оселях, допоможуть відчувати атмосферу національного побуту. Для проживання пропонують близько 150 будинків.

У пакеті послуг агротуризму в Ісландії можна знайти розваги на всі смаки. Проживання по всій території Ісландії у затишних будинках, котеджах та на фермах, дружнє та якісне обслуговування, місцева їжа, ознайомлення з місцевим веденням сільського господарства. Серед природничих розваг під девізом «дивись і вчись» пропонують: спостереження за місцевими колоніями рідкісних птахів, спостереження за китами, фотографування, піший туризм, вивчення геології та флори Ісландії. Серед культурних атракцій під девізом «відвідай і ознайомлюйся» пропонують: відвідування ферм, екологічно чистих будинків, музеїв, ісландську кухню і кулінарію, нічне життя. Серед розваг активного відпочинку пропонують: поїздки джипом 4x4, річковий рафтинг, поїздки на конях, снігові розваги, рибальство, їзду на велосипеді, гольф.

Агрооселі в Ісландії поділяються на:

- Ферми (сільські будиночки) – туристи залишаються в будинку як гості, кімнати прості, але затишні, деякі з них можуть мати окремі ванні кімнати.
- Фермерські будинки для гостей – вони можуть бути як окремим будинком, так і відокремленою від господарів частиною будинку. Кожна кімната має власну ванну кімнату та інші послуги.

– Котеджі – всі котеджі мають власну кухню, посуд та інші кухонні речі, пухові ковдри, але гості орендують постільну білизну.

У Німеччині сільський туризм розглядається в рамках так названої концепції «сталого розвитку» сільської місцевості і курується ністерством сільського господарства. Німецька концепція сільського туризму несе велике соціокультурне навантаження: збереження і популяризація традиційного вигляду села, «сільської філософії», традиційних навичок і ремесел.

Сільські помешкання в Німеччині поділяються на такі категорії як:

1. «Відпустка на сільському подвір'ї» – має функціонувати сільське господарство, пропонувати ознайомлення з тваринами і сільським способом життя.

2. «Туризм у сільському господарстві» – без сільського подвір'я з тваринами, але має приязний до навколишнього середовища характер.

3. «Сільські пансіонати» – поділені на категорії, які застосовують і для готелів.

Німеччина має давні традиції сільського туризму і тому існує багато організацій, які займаються підтримкою і розвитком цього виду туризму на усіх рівнях.

На державному рівні за розвиток сільського туризму, як і усього туризму загалом, відповідає Міністерство навколишнього середовища, охорони природи і ядерної безпеки, а також Міністерство економіки. Останнє займається питаннями туризму значно активніше, і у деяких регіонах (землях), наприклад, у Баварії навіть створює спеціальні туристичні організації – підприємства, підтримувані Міністерством, які є офіційними промоутерами туризму усіх видів у цій конкретній землі.

Державна підтримка проводиться на регіональному (землі Німеччині) і локальному (райони земель) рівнях, а також на сублокальному (кожний район поділяється на маленькі адміністративні частини навколо конкретних сіл).

На цих рівнях сільським туризмом значно більше опікуються державні органи сільського господарства. Це відбувається тому, що суб'єктами

сільського туризму є фермери, основна діяльність яких полягає у сільськогосподарському виробництві.

На регіональному рівні діють досвідні інститути, які займаються дослідженням стану, перспектив і ринку сільського туризму у землях (у складі Міністерства сільського господарства і лісництва).

На локальному рівні – у кожному районі діють інформаційні центри туризму при районних адміністраціях, які надають інформацію про туризм у районі, присвячуючи багато уваги і сільському туризму. Вони видають каталоги та інші інформаційні матеріали, розміщують інформацію про сільський туризм і власників агроосель на своїх офіційних WEB-сторінках. Дуже важливою організацією для фермерів, які пропонують сільський туризм, є Відділ домашнього господарства у сільськогосподарській службі району. Цей відділ фактично є державним центром розвитку сільського туризму на локальному рівні. Він же є інформаційним та консультаційним центром для потенційних та діючих власників агроосель, а також освітнім центром (постійно проводить тренінги для фермерів, навчає як приймати туристів, як організовувати діяльність тощо). Через ці відділи домашнього господарства проходить також державна підтримка фермерів (наприклад, видача пільгових кредитів). Більшість діячів сільського туризму вважають, що саме ця організація є однією із найбільш дієвих і потрібних у цій сфері.

На сублокальному рівні діють подібні до локальних центрів туристичні інформаційні служби. Вони є набагато дієвішими у галузі промоції сільського туризму та його реклами. Найчастіше це неурядові громадські організації, членами яких є фермери, що платять досить високі внески – близько 150 євро. Вони щорічно видають каталоги дуже високої якості, а також розміщують аналогічні дані на своїх WEB-сторінках. Ці послуги є платними і недешевими для власників агроосель, але така реклама є досить ефективною. Такі каталоги, інформаційні матеріали та ін. є як загально німецькими, так регіональними.

Найпотужнішими організаціями у цій сфері є Німецьке сільськогосподарське товариство (15000 членів) та Асоціація «Відпочинок на фермі» (дві тисячі ферм).

У Німеччині взагалі не існує закону або законодавчого документу про сільський туризм – тобто, ця діяльність є настільки визначеною і сформованою, що виникає мало суперечливих запитань у цій галузі. Законодавчі акти в галузі сільського туризму зосереджені тільки на окремих аспектах регулювання діяльності цього типу (підприємницька чи підсобне господарство), регулювання забудови, харчової і гігієнічної безпеки тощо.

Наприклад, селяни не мають права продавати молоко туристам – це дозволено лише в альпійських регіонах, де природа вважається чистою і цей продукт є безпечним без обробки.

Основними позитивними моментами державного регулювання є:

1) Чітке визначення і розмежування двох типів сільського туризму як діяльності: підприємницької і підсобного господарства. Є кілька схем визначення цієї межі, але найпростіший критерій – це кількість ліжок і послуг, які надаються для туристів (при підсобному типі діяльності цих ліжок мало). При наданні до 8 ліжок діяльність ферми вважають підсобною, а більше 8 ліжок – підприємницькою. Звичайно, ці типи діяльності по-різному оподатковуються. Взагалі, в Німеччині приблизно половина селян займається прийомом туристів як невеликим підсобним бізнесом і має з цього так звані «кишенькові гроші», для іншої ж половини господарів це справжня комерційна діяльність, куди вони щороку роблять внески, і основне джерело доходів.

2) Наявність цілого ряду страхувань, які захищають права і майно господарів і туристів. Такі страхування укладають фактично всі підприємства сільського туризму, оскільки платежі у них є не надто високими, а у випадку непередбачуваної ситуації витрати будуть дуже суттєвими.

3) Розумна податкова політика. Для господарів існує неоподаткований мінімум прибутку від сільського туризму (приблизно 24 000 євро на рік), що

стимулює розвиток маленьких агроосель і приваблює початківців такого бізнесу.

4) Контракт, який захищає права і обумовлює обов'язки господаря і туристів. Він укладається обов'язково зі всіма туристами, навіть якщо вони приїхали лише на один день.

5) Правова консультація, яку можна отримати при реєстрації агрооселі та під час діяльності. Консультацію надають у місцевому відділі сільського господарства, який займається питаннями сільського туризму.

Загалом у Німеччині досить мала частина так званого «чорного» ринку послуг сільського туризму (за приблизними оцінками 10-15%). Господарі почуваються спокійно і захищено, коли діють легально. Це можна пояснити добре розробленим і прозорим механізмом реєстрації і ведення такого бізнесу, хоча велику роль відіграє і багаторічний накопичений досвід у цій галузі.

Сільський туризм в Іспанії передбачає розміщення на фермах, у сільських будинках, невеликих сільських готелях. Власники таких будинків в Іспанії об'єднані в асоціації, завдання яких полягає в тому, щоб категоризувати сільські туристичні об'єкти в залежності від рівня надаваних послуг і контролювати їхню відповідність вимогам асоціацій. Власники агроосель в Іспанії об'єднані в асоціації, основне завдання яких полягає в тому, щоб здійснювати категоризацію сільських осель в залежності від рівня наданих послуг і контролювати їхню відповідність вимогам асоціацій.

На підставі вивчення досвіду різних країн можливо виділити напрямки та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні при вдосконаленні законодавчого регулювання сільського зеленого туризму.

Таблиця 4.

Напрямки та перспективи розвитку сільського зеленого туризму
в Україні на підставі світового досвіду

Країна з подібним досвідом	Напрямок розвитку сільського зеленого туризму на Україні
Німеччина, Італія, Австрія, Польща, Угорщина	пільговий режим оподаткування

Франція	спільний розвиток сільської місцевості та туризму за фінансової підтримки приватного сектору та координації уряду; поділ району на зони відпочинку та зелені зони
Італія	розвиток агротуристичного бізнесу пов'язаний з курортним, спеціалізація на гастрономічних та дегустаційних турах
Італія, Іспанія	виникнення спеціальних готелів у сільській місцевості біля монастирів
Австрія	зайнятість гостей у зборі трав, приготуванні молокопродуктів, вигоні худоби
Франція	приморські агросадиби, кінні ферми, винні агросадиби, рибальські будинки
Румунія	етнографічні види сільського зеленого туризму

Отже, спираючись на світовий досвід організації сільського та зеленого туризму доцільно зробити висновок, що даний вид туризму – корисний як для відпочиваючих, так і для господарів – селян, сільських громад, регіонів і держави в цілому, сприяє розвитку багатьох пов'язаних з ним галузей економіки. Розвиток сільського зеленого туризму спонукає до покращення благоустрою сільських садиб, вулиць, в цілому сіл, а також стимулює розвиток соціальної інфраструктури.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІСЛЯВОЄННОГО РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО (ЗЕЛЕНОГО) ТУРИЗМУ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1. Сучасний стан та проблеми розвитку екологічного (зеленого) туризму Волинської області

Волинська область, розташована на північному заході України, приваблює туристів своєю природною красою, багатством лісів, річок та озер. Однак, несвідоме використання ресурсів та недостатня увага до екологічних аспектів можуть стати проблемою для подальшого розвитку екологічного туризму в регіоні.

Рис. 1.2.1 – Волинська область на карті України

Однією з проблем є забруднення довкілля. Наприклад, у прибережних зонах озер та річок можна спостерігати накопичення сміття, що негативно впливає на естетичний вигляд природних ландшафтів та загрожує здоров'ю

екосистем. Недостатня екологічна освіта серед туристів і місцевого населення також призводить до неправильного поводження зі сміттям.

Ще однією проблемою є неконтрольоване будівництво туристичних об'єктів. У деяких випадках це може призводити до порушення екологічної рівноваги в регіоні. Наприклад, неправильне розташування готелів, кемпінгів або туристичних баз поруч з водними екосистемами може спричинити забруднення води, пошкодження рослинного покриву та зниження рівня біорізноманіття.

Крім того, недостатня інфраструктура та сервісні послуги також утруднюють розвиток екологічного туризму. Недостатньо розвинена мережа екологічних маршрутів, відсутність інформаційних табличок та путівників можуть заподіяти туристам незручності та ускладнити їхній доступ до природних об'єктів. Брак екологічно чистого транспорту, відсутність сортувальних контейнерів і пунктів збору сміття також впливають на комфортність перебування туристів та негативно впливають на довкілля.

Для подолання цих проблем необхідно вжити заходів на різних рівнях. Національні та регіональні органи влади повинні сприяти розвитку екологічного туризму шляхом створення відповідних правових умов, сприяння інфраструктурному розвитку та підтримки екологічних проектів.

Налагодження співпраці між владою, місцевими громадами та екологічними організаціями може сприяти залученню додаткових ресурсів та експертного досвіду для забезпечення сталого розвитку екологічного туризму. Також важливо проводити екологічну освіту серед місцевого населення та туристів, залучати їх до збереження та дбайливого використання природних ресурсів.

Створення туристичних маршрутів та інформаційних путівників, організація екскурсій та семінарів з екологічної тематики сприятимуть підвищенню обізнаності туристів та поширенню екологічних цінностей. Розвиток екологічної інфраструктури, такої як екологічні готелі, кемпінги,

альтернативні джерела енергії, сприятиме зменшенню впливу туристичної діяльності на довкілля.

Важливо пам'ятати, що розвиток екологічного туризму повинен бути збалансованим, з урахуванням потреб місцевого населення та збереження природних ресурсів. Залучення місцевих жителів до туристичної діяльності, розвиток туристичних продуктів, що базуються на традиціях та культурі регіону, допоможуть зберегти автентичність та унікальність Волинської області.

Сучасні умови розвитку та функціонування економіки розвинутих держав світу свідчать про життєздатність та ефективність функціонування сфери туризму. Попри всі негативні наслідки економічної кризи сфера туризму в світі стабільно нарощує потужності та впевнено розвивається в різних напрямках.

Наукові дослідження цього феномена свідчать про те, що сільський туризм може позитивно впливати на економічну та демографічну стабільність у сільській місцевості, сприяти вирішенню соціальних та економічних проблем села, стати вагомим чинником поступального розвитку сільських районів.

Нинішня ситуація в Україні з нестабільністю валюти знизила число туристів, які їдуть відпочивати закордон. А після анексії Криму туристи знову почали шукати альтернативу. Тому розвиток внутрішнього туризму, а особливо сільського зеленого є досить перспективним.

У Волинській області склалися одні з найсприятливіших передумов для розвитку саме цього виду туризму порівняно з іншими регіонами країни. Озера, річки, ліси з дикоростучими ягодами та грибами, лікувальні торф'яні грязі, джерельні мінеральні води чотирьох типів, мисливство, рибальство створюють усі необхідні передумови для організації та функціонування на території областей зеленого туризму. Крім того, у сільській місцевості найбільше збереглися звичаї, обряди, давні місцеві засоби ведення господарства, неповторна сільська архітектура й побут, гостинність місцевих жителів.

Волинська область – це унікальна природа, багаті на рибу річки та озера з хорошими пляжами та різноманітним рослинним і тваринним світом,

лікувальний мікроклімат, самобутнє народне мистецтво й велика історико-культурна спадщина. За наявності природних рекреаційних ресурсів, які зазнали відносно невеликого антропогенного впливу й добре зберегли рекреаційну здатність, області належать до перспективних регіонів України з розвитку туристично-рекреаційної галузі.

Можливості розвитку туристичної галузі на території областей посилюються прикордонним положенням та транспортною доступністю їхніх територій. Близьке сусідство з країнами Європейського Союзу сприяє розвитку прикордонного та міжнародного туризму.

Проте туристично-рекреаційний потенціал Волинської області на сучасному етапі використовується недостатньо ефективно. Так, при наявності значного туристично-рекреаційного потенціалу за ефективністю його використання області посідають одні з останніх місць серед інших областей України.

У 2014 р. у Волинській області офіційно зареєстровано 298 агросадиб, які розташовані в 7 районах (рис. 1). Найбільше їх у Шацькому (14), Ківерцівському (17), Ковельському (21), Маневицькому (18), Любомльському (17), Турійському (16) та Ратнівському (15) районах [1]. Проте реально їх функціонує набагато більше. Переважна більшість цих садиб знаходяться в Шацькому, Турійському та Ковельському районах.

Крім розміщення та харчування, господарі агросадиб можуть надавати й інші послуги за додаткову оплату: екскурсії, майстер класи з приготування традиційних волинських страв, піші, кінні та велосипедні прогулянки, виступи фольклорних колективів.

Зростання екологічного туризму в Волинській області потребує комплексного підходу та спільних зусиль влади, громадськості, місцевих жителів та бізнесу. Лише за таких умов можна досягти сталого розвитку туризму, збереження природних багатств та поліпшення якості життя місцевого населення.

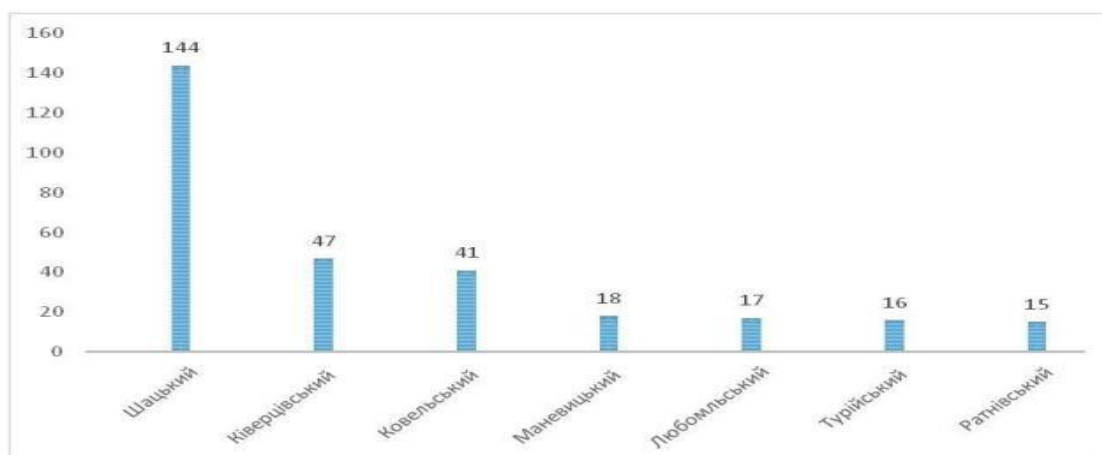

Рис. 2.2.1. Кількість агросадиб в адміністративних районах Волинської області

Важливою проблемою є стан екологічної паспортизації туристичних об'єктів в нашій державі. Жодна туристична територія не має чітко сформульованого та оформленого екологічного паспорту, який би зміг відображати динаміку туристичних потоків у певному регіоні, рівні антропогенних туристичних навантажень на природні екосистеми, а також містити необхідні рекомендації та шляхи усунення екологічних проблем.

Прямий економічний ефект від розвитку сільського туризму буде являти собою результат витрат туриста на надані в межах діючого сільського господарства послуги, товари та продукти, додаткові послуги (екскурсії, поїздки тощо), а також витрати на покращення та стабілізацію екологічної ситуації в регіоні. Гроші, витрачені туристами в місці перебування, створюють дохід, який призводить до ланцюгової реакції: витрати - доходи - витрати - доходи і так далі.

Активізація розвитку туристичної індустрії в регіоні Західного Полісся і підвищення якості обслуговування в межах діючих агросадиб повинно слугувати додатковим джерелом формування дохідної частини бюджету районів та області в цілому. Розрізняють також і економічні показники розвитку сільського туризму, які відображають кількісний обсяг реалізації туристичних послуг та їх якісну характеристику, а також економічні показники

виробничо-обслуговуючої діяльності туристичних сільсько-господарських суб'єктів.

Таблиця 5

Нормативні показники рекреаційного навантаження
на природні комплекси України

Природні комплекси	Нормативи рекреаційного навантаження (осіб/км ²)					
	літо			зима		
	Min.	Max.	Сер.	Min.	Max.	Сер.
Приморські	300	500	400	60	100	80
Озерні	80	150	115	16	45	30
Річкові	50	80	65	16	24	20
Низовинні	80	120	100	30	50	40
Горбогірні, височинні	100	150	125	40	60	50
Гірські	110	200	155	60	160	110

Рекреаційна місткість території є одним із найважливіших показників при плануванні туристичної діяльності, а тому встановлення значень допустимої рекреаційної місткості та екологічної стійкості ландшафтів необхідно проводити абсолютно для всіх об'єктів туризму з метою регулювання туристичних навантажень та попередження незворотних змін в природних екосистемах. Головним та першочерговим завданням при плануванні зон масового відпочинку є збереження довкілля та його компонентів у продуктивному стані, при якому природні ресурси (рослинність і тваринний

світ) не втрачали б своєї привабливості та здатності до самовідновлення. Вирішити дану проблему можливо за допомогою методу визначення гранично допустимої місткості території.

2.2. Перспективи післявоєнного відновлення та особливості розвитку екологічного (зеленого) туризму у Волинській області

Розглянемо більш детально перспективи післявоєнного відновлення та особливості розвитку екологічного (зеленого) туризму у Волинській області:

1. Відновлення природних резерватів: Волинська область має значну кількість природних резерватів та парків, які потребують відновлення післявоєнного періоду. Наприклад, Національний природний парк "Шацькі озера" є одним з найвідоміших туристичних об'єктів у регіоні і потребує реставрації після конфлікту або кризи. Відновлення та охорона таких природних резерватів стане пріоритетом для збереження біорізноманіття та привабливості регіону для екологічного туризму.

2. Розвиток екологічних маршрутів та активного відпочинку: Волинська область має великий потенціал для активного відпочинку, такого як піші та велосипедні маршрути, верхова їзда, каякінг та інші види спорту на відкритому повітрі. Розвиток маршрутів та інфраструктури для активного відпочинку сприятиме привабливості області для екотуристів, які бажають насолоджуватися природою та спортивними заходами.

3. Екологічна освіта та свідоме споживання: При розвитку екологічного туризму важливо залучити місцеве населення та відвідувачів до екологічної освіти та свідомого споживання. Можуть бути організовані навчальні програми, семінари та екскурсії, спрямовані на підвищення усвідомленості про екологічні проблеми та необхідність збереження природи. Це сприятиме сталому розвитку туризму та збереженню природних ресурсів.

4. Розвиток екологічно-орієнтованих готелів та послуг: Волинська область може розвивати екологічно-орієнтовані готелі, кемпінги та інші форми

проживання, які дотримуються принципів сталого розвитку та мають найменший негативний вплив на довкілля. Також важливо розвивати послуги, пов'язані з екологічним туризмом, наприклад, екскурсії з екологами, організацію збору сміття та екологічно чистих видів транспорту.

5. Залучення місцевого населення та сприяння малому підприємництву: Екологічний туризм може стати джерелом нових робочих місць та підтримки місцевої економіки. Шляхом залучення місцевого населення до надання послуг для туристів, таких як гіді, виробництво традиційних ремесел та продаж місцевих продуктів, можна сприяти розвитку малого підприємництва та підвищенню доходів у громадах.

Загалом, екологічний туризм має потенціал стати ключовим напрямком розвитку Волинської області після конфлікту або кризи. Він сприятиме збереженню природних ресурсів, створенню нових робочих місць та покращенню якості життя місцевого населення, а також привертатиме туристів, які бажають насолоджуватися природою та сприяти сталому розвитку регіону.

Відповідно до сучасних реалій державна політика у сфері туризму України має реалізовуватися в умовах реформування, а також в умовах виникнення нових загроз і негативних позасистемних факторів. Окремого системного науково-теоретичного дослідження потребують виклики та загрози впровадження реформи туристичної сфери в Україні під час реалізації Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 р. Таке дослідження особливо є актуальним з позиції формування безпеки туризму в Україні. Як відомо, туризм типологізують залежно від мети подорожі. Останніми роками через поширення пандемії COVID-19 актуалізуються питання щодо стимулювання розвитку у світі загалом і в Україні зокрема саме соціально орієнтованих видів туризму. Серед них варто виокремити лікувально-оздоровчий, екологічний, сільський (зелений), спортивний та ін. Через зовнішню агресію проти України збільшилася кількість постраждалих осіб як військових, так і цивільних. Вони потребують лікування, реабілітації й відновлення їх фізичного та/або психоемоційного стану. Уважаємо, що на сучасному етапі функціонування

України та в перспективі розвиток лікувально-оздоровчого туризму набуватиме все більшої актуальності. Лікувально-оздоровчий туризм може бути спрямований на внутрішніх туристів й іноземців. У той же час, реалії України наразі такі, що її туристичний потенціал може забезпечити насамперед задоволення рекреаційних потреб власних громадян, але не іноземних. З метою уникнення розпорошеності в сприйнятті матеріалу особливості стимулювання розвитку в'їзного туризму на вітчизняних теренах розглянемо в роботі далі. Варто зазначити, що на офіційному рівні відокремлення медичного та лікувально-оздоровчого туризму відбулося в Стратегії розвитку туризму та курортів в Україні на період до 2026 року. Звісно, лікувально-оздоровчий туризм є більш узагальнюючим поняттям і включає в себе «медичний туризм» і «оздоровчий туризм», що виступають як субкатегорії. На лікувально-оздоровчий туризм впливає чимала кількість чинників, що можуть сприяти або обмежувати його розвиток.

До цих чинників варто віднести такі:

- 1) основні (природні, соціально-культурні, економічні та ін.);
- 2) додаткові, без яких туризм не здатний розвиватися ефективно (підприємництво та інформаційний чинник).

У той же час, як бачимо, поза увагою залишаються чинники, що є важко прогнозованими та регульованими, зокрема, військові, збройні, суспільно-політичні та інші конфлікти.

Щодо України, то в її межах розвиток лікувально-оздоровчого туризму характеризується природно-ресурсними факторами, що поєднуються з важко прогнозованими та регульованими чинниками. У продовження відзначимо, що природно-ресурсні фактори представляють собою природні туристичні ресурси (поєднання особливостей рельєфу, клімату, гідрографії, рослинного та тваринного світу, ландшафтів). На території України наявні всі види рекреаційних ресурсів (бальнеологічні, грязьові, кліматичні тощо), необхідні для функціонування закладів із надання лікувальних й оздоровчих послуг

туристам. Наявність таких ресурсів покращує імідж нашої держави, роблячи її привабливою для розвитку туризму, починаючи з середини.

Рекреаційна активність в Україні може здійснюватись на площі близько 9,1 млн. га (15% усієї її земельної площі). На жаль, для забезпечення розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні необхідно вирішити низку проблемних питань. Аналіз наукових напрацювань дає підстави визначити серед цих проблемних питань ті, що пов'язані з впливом таких чинників:

1) економічних, які роблять нашу державу непривабливою для туристів, оскільки на її теренах наявні інфляція, відсоткові ставки, коливання реальних обмінних курсів валют, низький рівень доходів громадян, високі ціни, нестабільність в економічному розвитку;

2) інфраструктурних, що вказують на недосконалий стан транспортних шляхів, об'єктів розміщення, харчування та розваги туристів в Україні;

3) етно-соціальних, що вказують на демографічну кризу в Україні, її соціальну трансформацію, посилення міграційних процесів, урбанізацію тощо;

4) факторів туристичного попиту, що дозволяють визначити внутрішні та міжнародні туристичні потреби, а також особливості його задоволення в процесі обслуговування;

5) факторів історичного розвитку туризму, що дають змогу визначити тривалість, інтенсивність й етапи туристичного освоєння територій;

6) адміністративно-управлінських, які передбачають недосконалість вітчизняного законодавства у сфері туризму, структури адміністративного управління туристично-рекреаційною діяльністю територій;

7) інформаційних, що пов'язані насамперед із туристичним іміджем України, що подекуди не відзначається позитивною роллю;

8) фактори інновацій та бізнесових ініціатив (що, на жаль, так і не забезпечили створення комплексу туристично-рекреаційних програм, нової спеціалізованої інфраструктури тощо);

9) фактори освітньо-кадрового забезпечення (на жаль, в Україні ще не розвинута спеціалізована початкова, середня, вища освіта, потребує

поліпшення якості підготовки здобувачів вищої освіти, а також система підвищення кваліфікації, необхідний резерв трудових ресурсів та ін.).

До речі, у 2017 р. в Україні функціонувало 11 386 лікувально-оздоровчих закладів. І щорічно кількість таких закладів поступово зменшується. Станом на кінець 2020 р., у структурі закладів лікування питома вага припадає на дитячі заклади відпочинку – 81,9%. Найменшою є кількість санаторіїв і пансіонатів з лікування – 2,7%, санаторіїв і профілакторіїв – 0,5%, оздоровчих закладів (1-2 денного перебування) – 0,10%, останнє місце займають бальнеологічні заклади лікування – 0,01% [там само]. З точки зору рекреації цінними є заклади, які знаходяться на території національних парків

Безперечно, що жорсткі карантинні обмеження, запроваджені в Україні (як і в більшості країн світу) у 2020–2021 рр., негативно позначилися на роботі практично всіх закладів розміщення туристів, у т.ч. тих, що надавали лікувально-оздоровчі послуги. Деякі з цих закладів повністю припинили свою діяльність. Складності додає зовнішня агресія проти України, що унеможливило поступове відновлення туристичних потоків. Таким чином, для України актуальним завданням є вирішення вищезазначених проблем у сфері туризму шляхом стимулювання розвитку такого його підвиду, як лікувально-оздоровчого. Важливість цього завдання підкреслюється вимогами часу та українського суспільства. На цій підставі можемо відзначити, що існує необхідність в оновленні чинної Стратегії розвитку туризму та курортів України у напрямку створення сприятливих умов для розвитку лікувально-оздоровчого туризму, та індустрії туризму загалом.. Крім того, довгі роки в Україні не наважувалися модернізувати рекреаційну інфраструктуру (зокрема, лікувально-оздоровчого спрямування) відповідно до вимог міжнародних стандартів. Однак наразі для цього є всі підстави, слід відшукати необхідні можливості та ресурси. Адже зовнішня агресія зумовила окупацію певних рекреаційних територій, а також руйнацію певної рекреаційної інфраструктури. Відтак, нашій державі не варто опускати руки, а скористатися з негативних

наслідків такої агресії проти неї на власну користь. Власне, за останніми оцінками, збитки довкіллю України від війни становлять 1,35 трлн гривень:

- 1) близько 183 тис. м² ґрунтів забруднено небезпечними речовинами, а 2,3 млн м² земель засмічено;
- 2) 23,3 тис. га. лісів випалено, частину з них втрачено назавжди;
- 3) 200 тис. км² території потребуватиме розмінування;
- 4) окуповано 8 заповідників, 10 національних природних парків, а також 2,2 тис. родовищ з енергоресурсами, металами та мінералами (до речі, на суму не менше ніж 12,4 трлн доларів).

У продовження відзначимо, що ще одним з негативних наслідків зовнішньої агресії проти України, яким необхідно скористатися, є промоція зруйнованих територій, об'єктів тощо. Реалізація таких заходів вимагає розкручування власного бренду темного туризму. На жаль, Україну знають за кордоном здебільшого за подіями, які відбулися в Чорнобилі в 1986 році. Проте сьогоднішня негативність закордонного сприйняття України, що наразі підсилюється війною, також може стати її візитівкою, яку можливо комерціалізувати.

Як відомо, за кордоном поширено також темний туризм, а саме:

- 1) у Великій Британії вартість «темної» екскурсії становить від 10 до 50 фунтів стерлінгів (близько 2 тис. грн.);
- 2) в Іспанії вартість «темної» екскурсії становить від 60 євро (близько 3 тис. грн.);
- 3) у Республіці Польща вартість «темної» екскурсії становить від 12 до 50 злотих (близько 350 грн.);
- 4) у Румунії вартість «темної» екскурсії становить від 10 до 40 лей (до 280 грн.).

До речі, в Україні вартість «темної» екскурсії становить від 175 грн.

Серед переважної більшості країн Європи поява та активізація розвитку сільського туризму пов'язана з прагненням туристів та жителів великих міст до відпочинку в межах мало зміненої природи, в тиші та спокої, до знайомства з

особливостями сільського життя, побутом та звичаями окремих, як правило, раніше не знайомих регіонів. Самі ж селяни також зацікавлені у розвитку даного виду туристичної діяльності, ставлячи за першочергову мету отримання економічних прибутків від звичних для них сільськогосподарських робіт, вирішення існуючих соціальних проблем та підтримання якісного екологічного стану довкілля. Проте, враховуючи ступінь розвитку аграрної сфери кожної з країн Європи, підхід та сучасний стан організації сільського туризму буде одозначно різним.

Перспективи розвитку екологічного (зеленого) туризму на території Волинської області полягають у:

- вирішенні існуючих соціально-економічних проблем села;
- покращенні екологічної ситуації в регіоні, за рахунок дбайливого, раціонального використання природних ресурсів;
- зменшенні рівня безробіття на селі та розширенні кола самозайнятості сільського населення (особливо молоді);
- розширенні можливостей реалізації продукції особистого підсобного господарства;
- покращенні благоустрою сільських садиб, вулиць сіл і мережі транспортних шляхів в цілому;
- відродженні, збереженні і розвитку місцевих народних промислів, пам'яток історико-культурної спадщини;
- підвищенні культурно-освітнього рівня та рівня екологічної свідомості як сільського населення, так і туристів.

На основі ряду проведених аналітичних досліджень нами визначено основні шляхи екологізації туристичної діяльності в Україні, які сприятимуть зниженню існуючих і потенційно можливих антропогенних навантажень на природні комплекси та об'єкти, збереженню історико-культурних, архітектурних об'єктів, а також дозволять реалізувати рекомендації щодо розвитку еколого-орієнтованих видів туризму.

2.3. Розробка маршруту та програми триденного туру в межах Волинської області

Мета розробки маршруту та програми триденного туру в межах Волинської області полягає в створенні привабливої, різноманітної та незабутньої подорожі для туристів, яка дозволить їм поглибити знання про культурну спадщину, природні краси та історію області. Цей маршрут спроектований з метою пропонувати комфортну транспортну систему, яка дозволяє відвідати різні озера та околиці цього регіону, незалежно від транспортних можливостей туристів.

Основні цілі маршруту "Шацькі озера Волині" включають:

1. Зручний доступ: Забезпечення зручного та доступного способу пересування до Шацьких озер для всіх категорій туристів, включаючи мешканців місцевих громад, туристів з інших регіонів та закордонних гостей.
2. Екологічності: Зменшення екологічного впливу на природу Шацьких озер шляхом забезпечення зручного транспорту, що допомагає знизити використання приватного автотранспорту.
3. Культурно-історичний контекст: Популяризація і збереження культурно-історичної спадщини регіону Шацьких озер шляхом включення маршруту до визначних пам'яток та місць історичного значення.
4. Розвиток туризму: Стимулювання розвитку туризму в регіоні Шацьких озер, залучення туристів, сприяння розвитку громадського сектору та місцевої економіки через зростання популярності регіону як туристичного напрямку.
5. Пізнавальний досвід: Забезпечення можливості відвідування різних озер, природних заповідників, пляжів та інших природних об'єктів у Шацькому регіоні з метою збагачення знань про природу, насолодження красою довкілля та проведення активного відпочинку.

Таблиця 6.

Параметри маршруту «Шацькі озера Волині»

Пункти	Відстань,	Спосіб долаття (вид	Час перебування
--------	-----------	---------------------	-----------------

	км	транспорту, його клас)	в дорозі
Луцьк - Шацьк	155	Автобус (Мерседес 18 місць)	3 год
Шацьк - Світязь	6,1	Автобус (Мерседес 18 місць)	15 хв
Світязь - Луцьк	155	Автобус (Мерседес 18 місць)	3 год

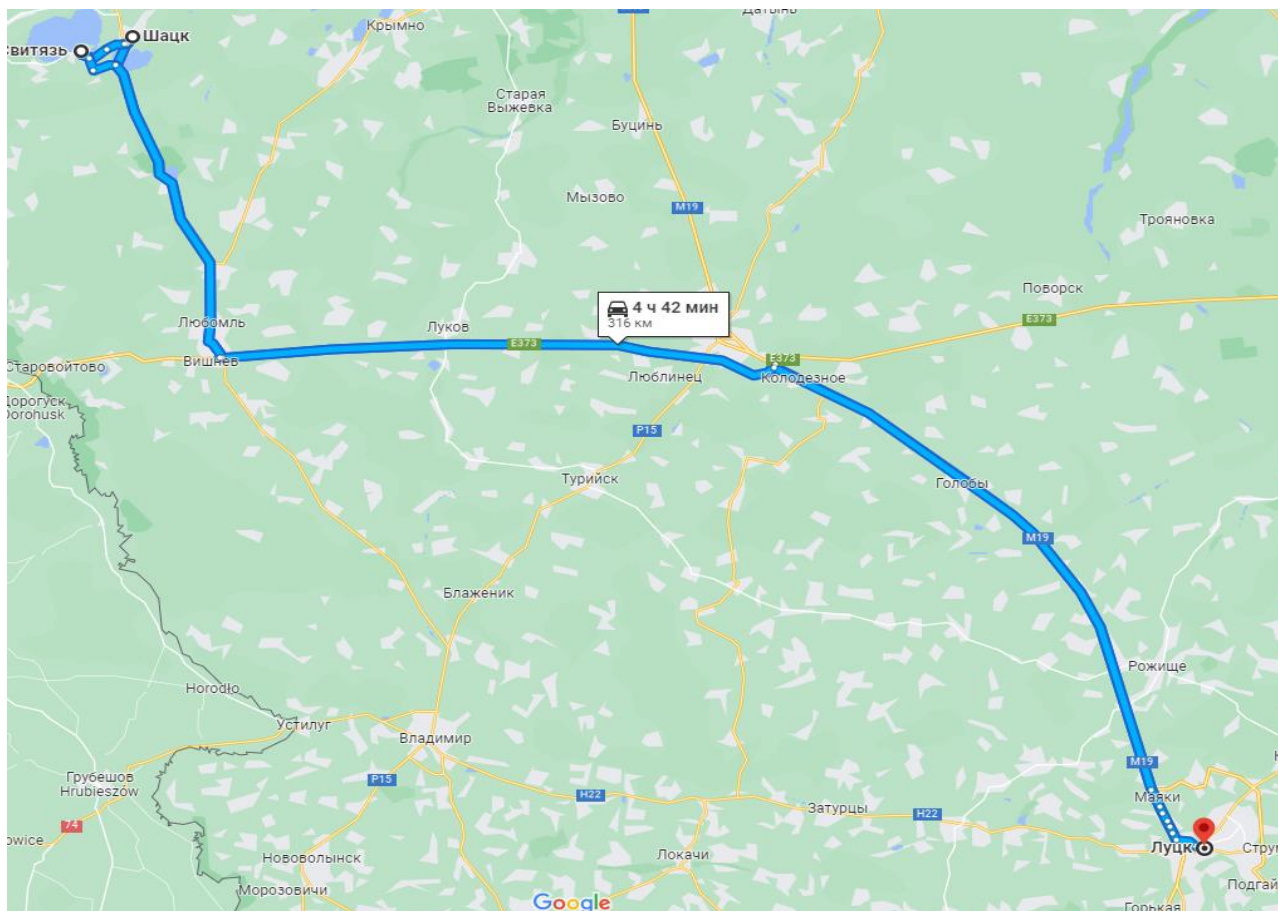

Рис. 1.2.3. Карто-схема маршруту «Шацькі озера Волині»

Таблиця 7

Опис туру «Шацькі озера Волині»

Характеристики	Зміст
Назва туру	Шацькі озера Волині
Маршрут	Луцьк – Шацьк – Світязь – Луцьк
Обґрунтування назви туру	Подорож до Шацьких озер Волинської області
Тип туру	автобусний/піший тур
Вид туру	автобусно-пішохідний маршрут з пізнавальними, рекреаційними елементами з перевагою на зелені(екологічні) об'єкти відпочинку та розміщення

Сезон	можливе проведення екскурсійного маршруту з травня по вересень кожного року. Температурний режим та погодні умови повинні бути сприятливим для організму людини.
Цільова аудиторія	група 15-18 осіб віком від 7 років.
Тривалість	3 дні/2 ночі
Форма організації	груповий
Загальна протяжність маршруту	316 км
Приблизна вартість туру загалом та на 1 особу	28065 грн (з урахуванням прибутку та всіх інших витрат та націнок) (1871 грн/особа за умови 15 осіб у групі)
Послуги, включені до вартості туру	проїзд комфортабельним транспортом за маршрутом. (Мерседес, Спрінтер); проживання 2 ночі у садибі зеленого туризму «У Палича» с. Світязь, всі будинки зі зручностями; супровід гідом з м. Луцьк; екскурсії на об'єктах; 3-х разове харчування.
Послуги, які не включені до вартості туру та оплачуються додатково	додаткове харчування; власні витрати; вхідні квитки.

Таблиця 7. Опис програми туру «Шацькі озера Волині»

День програми	Деталізований опис програми (з зазначенням часу, заходів програми, об'єктів відвідування)
1 день	8:00 – Виїзд з м. Луцька. Знайомство з гідом. Посадка в автобус. 11:00 – Приїзд до Шацьку. Ранковий сніданок (входить до вартості туру) 11:00 – 15:00 – Зустріч з гідом. Екскурсія «Шацькі озера – перлина Волині». Маршрут: озеро Світязь – Петропавлівський чоловічий монастир у с. Світязь – озеро Люцимер – озеро Перемут – озеро Пісочне. Під час цієї екскурсії Ви маєте змогу ближче познайомитись з регіоном Шацького поозер'я – з його прекрасними і неповторними озерами, мальовничими лісами та їх мешканцями. А під час перебування на території Петропавлівського чоловічого монастиря у с. Світязь можна збагатитися духовно і просто помолитися. Мандрівка берегами

	кількох озер дасть можливість не тільки гарно провести свій час, але й розширить Ваш кругозір та збагатить знання з різноманітних природничих наук. 15:00 – 16:00 – Обід. 16:00 – Поселення в номери у садибі зеленого туризму «У Палича» с. Світязь. Відпочинок (вечеря – входить до вартості). Поруч знаходиться озеро Світязь, де гості можуть відправитися на рибалку, піші прогулянки, прогулянки на велосипеді, катання на конях, пограти у пляжні ігри, чи просто поніжитися під сонцем на березі озера.
2 день	08:00 – 09:00 – сніданок. 09:00 – 12:00 – екскурсія на байдарках «Поліські джунгли». Незаймані куточки природи завжди приваблювали до себе мандрівників: шукачів пригод та романтики. Одним з таких куточків на території Шацького поозер'я є озера Луки та Перемут. Саме ці озера облюбували мігруючі водоплавні птахи, адже вони знаходяться якраз на шляху їх сезонних перельотів. Мандруючи цими водними плесами Ви зможете ближче пізнати світ природи, познайомитись з його мешканцями. Адже озера Луки та Перемут – улюблене місце перебування лебедів, мартинів, різноманітних диких качок, сірих та білих чапель та багатьох інших представників пернатого світу. Сама озерна система є унікальною – водойми з'єднані між собою вузьким природним каналом, а навколишні ландшафти вражають своєю незайманістю та загадковістю. 12:00 – 13:00 – обід. 13:00 – 16:30 – екскурсія на позашляховику «Safari». Бажаєте отримати незабутні враження проїхавшись на радянському джипі Газ – 69? Побувати в непрохідних лісах Шацького національного парку? Тоді ця екскурсія саме для Вас! Маршрут: озеро Світязь (с. Світязь) – озеро Ритець (с. Кошари) – озеро Пулемецьке (с. Пулемець) – затока Бужня (с. Пульмо) – кордон Польщі, України та Білорусі. Ви побуваєте в драйвовій експедиції, побачите дику природу озерного краю. Все буде як у справжньому раллі, адже переважна більшість шляху буде проходити ґрунтовими, лісовими дорогами та болотами. Але не бійтеся – буде страшенно цікаво. Ви познайомитесь із цілим намістом озер кожне з яких вразить своїми неповторними краєвидами та унікальними ландшафтами. 16:30 – 19:00 – вільний час на відпочинок в районі Шацьких озер. 19:00 – 20:00 – вечеря.
3 день	08:00 – 9:00 – сніданок. 9:00 – 13:00 – екскурсія на байдарках «Шляхи Робінзонів». Маршрут: оз. Світязь - острів на оз.Світязь. Тривалість: 3-3,5 години. Маршрут екскурсії «Шляхи Робінзонів» пролягає не

	бурхливим морем, а найглибшим озером України та найбільшим серед водойм Шацького національного парку – озером Світязь. А як приємно посидіти біля вогнища і поділитися своїми враженнями, або розповісти цікаві історії! І хоча, будь-який Робінзон, рано чи пізно, залишає свій острів і повертається додому, але спогади про таку подорож залишаються на все життя. 12:30 – 19:00 – Відпочинок на Шацьких озерах (сніданок, обід, вечеря – входять до вартості). 19:00 – 22:00 – повернення в м. Луцьк.
--	--

Метою цього маршруту є створення незабутнього досвіду для подорожуючих, поєднуючи в собі екологічну освіту, активний відпочинок та культурне сприйняття. Головна ідея - заохочувати збереження навколишнього середовища та розширення свідомості про природну красу цього регіону.

Територія Волинської області (загальна площа 20143 км², що складає 3,3% території України) є унікальною та перспективною для розвитку та організації сільського туризму. В першу чергу цьому сприяють:

- комфортний для відпочинку помірний клімат;
- чудові природні умови;
- цікаві самобутні звичаї та традиції регіону, що передаються з покоління в покоління, адже саме тут ще залишились не урбанізовані куточки природи з невимовною красою та потенціалом для проведення екологічно-безпечної туристичної діяльності, оздоровлення, самоосвіти.

Сільський туризм в даному регіоні не є основним видом діяльності господаря, але поступово стає невід’ємною частиною життя і роботи багатьох селян Волині (рис. 3.1, 3.2).

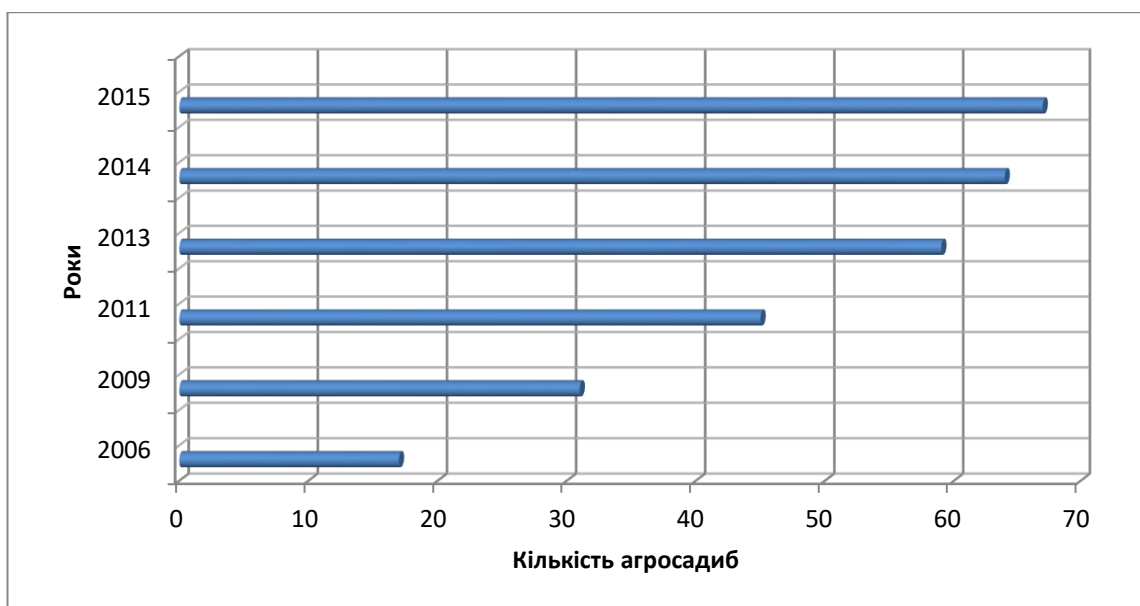

Рис. 3.1 Динаміка розвитку сільського туризму у Волинській області за період 2006 – 2015 р.р.

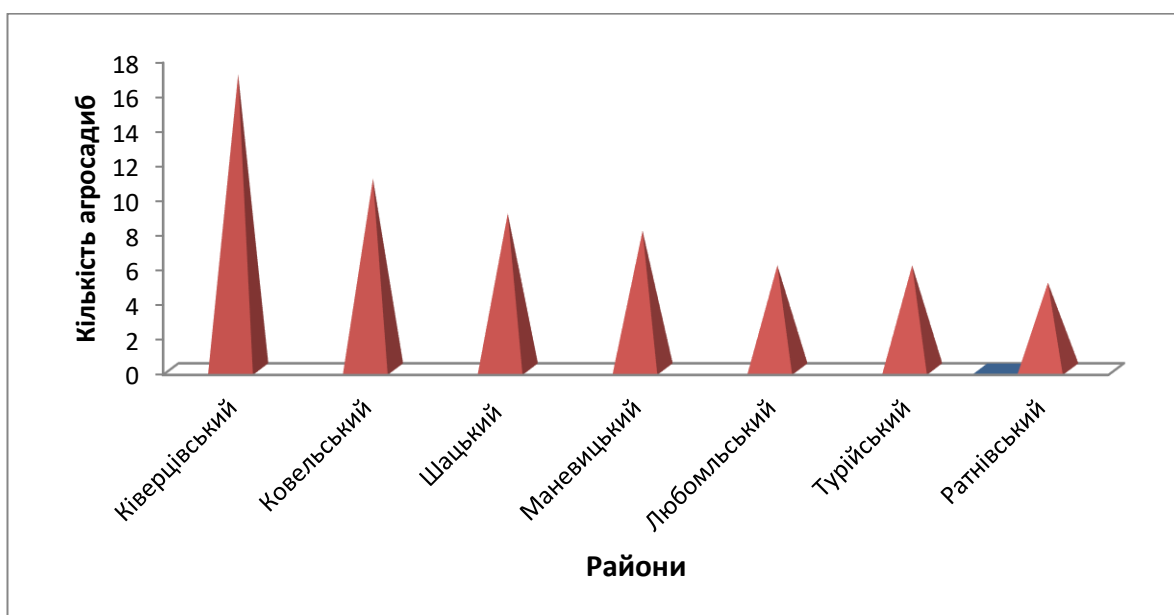

Рис. 3.2 Кількість існуючих агросадиб у районах Волинської області

З вище наведених діаграм простежується позитивна динаміка росту кількості агросадиб в регіоні, а, отже, і сільського туризму в цілому. Звісно ж, найбільшої популярності та розвитку сільський туризм набув саме у Шацькому районі, що пов'язано зі значним туристичним інтересом до існуючих тут природних об'єктів (Шацькі озера, Шацький НПП).

Однак, проблемним питанням у даному випадку є те, що більшість сільських господарів в області не реєструються як такі, що надають послуги з сільського туризму. Це, в свою чергу, не дає можливості на державному та регіональному рівні контролювати і підтримувати дану діяльність, проводити чіткі статистичні підрахунки кількості туристів та економічних прибутків, а також гарантувати відповідність наданих послуг існуючим міжнародним стандартам. Тому припустимо, що насправді чисельність агросадиб значно більша (наприклад, лише біля озера Світязь влітку майже всі місцеві жителі пропонують відпочиваючим свої оселі і послуги з харчування та розміщення). Така ситуація спричинена тим, що чинне законодавство України не зобов'язує до реєстрації господарів, як суб'єктів підприємницької діяльності, якщо вони приймають у власній агросадибі не більше десяти туристів одночасно.

Проте існують селяни, які на сьогоднішній день задекларували свою діяльність і створили якісні умови для надання послуг туристам саме з сільського туризму. Перелік їх пропозицій, фото садиб та асортимент послуг розміщені в мережі Інтернет, що надає бажаючим відпочити можливість більш широко ознайомитись з особливостями та умовами їх майбутнього відпочинку. Найбільше таких власників у Ківерцівському, Шацькому, Ратнівському, Ковельському районах,

В Ківерцівському районі реалізовувався цікавий проект громадського об'єднання «Волинські перспективи», спрямований на ліквідацію жіночого безробіття. Він передбачав навчання жінок, які мали хороші обійстя, основам ведення туристичного бізнесу. Кілька господинь вже переобладнали у своєму будинку по 2-3 кімнатки під готельні номери з домашнім затишком. Є такі об'єкти у селі Жабка, де є мальовничі ліси й озеро, можна ловити рибу, кататися на конях, збирати гриби, ягоди. Такі пропозиції в регіоні найбільше привертають увагу іноземних туристів, які вже користувались пропозиціями традиційного відпочинку (європейські й міжнародні курорти), а тепер хочуть на 2-3 дні відвідати провінцію, приїхати на Волинь.

Узагальнюючи зібрані дані, складено картосхему розвитку сільського туризму у Волинській області та зроблено висновки про те, що незважаючи на існуючий потенціал області, все ще залишається ряд невирішених проблем, які стають на заваді розвитку сільського туризму. Перш за все необхідно запровадити ефективне регулювання організації сільського туризму як на регіональному, так і на державному рівні, заохочення селян до заняття даним видом діяльності; стимулювати власників садиб до реєстрації та легалізації своєї діяльності, розвитку туристичної інфраструктури в сільській місцевості тощо. Лише тоді даний вид туризму зможе набути популярності та виконуватиме усі покладені на нього природоохоронні функції в регіоні

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У даній дипломній роботі були досліджені перспективи післявоєнного розвитку екологічного туризму у Волинській області. Результати дослідження свідчать про потенціал та можливості розвитку екологічного туризму в регіоні.

Волинська область має значний природний потенціал, який включає багаті ліси, річки, озера та природні заповідники. Ці природні ресурси створюють сприятливі умови для розвитку екологічного туризму, який базується на збереженні природи та сталому використанні її ресурсів.

Дослідження показали, що існують значні інтереси туристів у відвідуванні екологічних місць у Волинській області. Це можна спостерігати за зростанням кількості туристів, які обирають екологічний туризм у постійному пошуку пригод та бажанні насолоджуватись природними красотами.

Однак, для успішного розвитку екологічного туризму необхідно вирішити кілька проблем. Серед них варто виділити питання інфраструктури, відсутність кваліфікованого персоналу та недостатнє фінансування. Ці проблеми можуть бути подолані шляхом планування та реалізації спеціальних програм та проектів, спрямованих на розвиток екологічного туризму.

Результати дослідження підтверджують, що розвиток екологічного туризму у Волинській області має великий потенціал та може стати важливим фактором економічного зростання регіону. Забезпечення сталого розвитку екологічного туризму вимагає співпраці всіх зацікавлених сторін, включаючи владні органи, місцевих підприємців та громадські організації.

Отже, рекомендується реалізація стратегії розвитку екологічного туризму, що враховує особливості Волинської області та забезпечує збалансований підхід до збереження природних ресурсів і задоволення потреб туристів. Виконання цієї стратегії сприятиме підвищенню якості туристичних послуг, залученню інвестицій та створенню нових робочих місць у Волинській області.

Проблемними питаннями, які впливають на якість надання послуг та формування туристичного продукту, залишаються: невисокий ступінь комфортності та благоустрою, як території, так і номерного фонду; недостатній рівень соціально-культурного обслуговування; відсутність чіткого зонування території (стихійно організовано пляж); відсутність централізованої мережі водопостачання (окрім обмежених територій зони, які обслуговуються чотирма свердловинами). З метою запобігання забруднення території побутовими стічними водами адміністрацією рекреаційної зони було запроєктовано самопливний та напірний колектор з відводом стоків на новозбудовані очисні споруди, однак потужності його вже на сьогоднішній день не вистачає.

Основні напрямки та тенденції розвитку екологічного (зеленого) туризму в Волинській області свідчать, що це – надзвичайно перспективна галузь економіки з великим соціально-екологічним потенціалом. У більшості європейських країн сільський туризм набув нової форми організації, перейшовши від традиційного відпочинку в межах сільської території з проживанням у садибі господаря та участю у веденні сільського господарства до відпочинку в сучасних, різних за рівнями (класами) сільських будиночках (оснащених меблями, посудом та іншими зручностями) з широким спектром послуг та форм проведення дозвілля.

На основі виконаного аналізу встановлено, що сучасний стан розвитку сільського туризму на території Західного Полісся характеризується позитивною динамікою. Вже помітні відчутні зміни в бік популяризації та підвищення активності в напрямку розвитку сільського туризму, а зростання кількостей агросадиб в межах Волинської області свідчить про істотну зацікавленість сільського населення в організації даного виду туризму, як з метою покращення власного економічного становища, так і з метою збереження історико-культурної спадщини, довкілля та традицій поліського села.

Перспективи розвитку екологічного (зеленого) туризму на території Волинської області полягають у:

- вирішенні існуючих соціально-економічних проблем села;
- покращенні екологічної ситуації в регіоні, за рахунок дбайливого, раціонального використання природних ресурсів;
- зменшенні рівня безробіття на селі та розширення кола самозайнятості сільського населення (особливо молоді);
- розширенні можливостей реалізації продукції особистого підсобного господарства;
- покращенні благоустрою сільських садиб, вулиць сіл і мережі транспортних шляхів в цілому;
- відродженні, збереженні і розвитку місцевих народних промислів, пам'яток історико-культурної спадщини;
- підвищенні культурно-освітнього рівня та рівня екологічної свідомості як сільського населення, так і туристів.

Проведені розрахунки рекреаційної місткості існуючих туристичних зон Шацького НПП свідчать про значні перевищення фактично існуючих кількостей туристів над допустимими значеннями, що у недалекому майбутньому призведе до соціально-екологічних негараздів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Петрук І. Л., Захарчук О. В. Післявоєнний розвиток екологічного туризму в Україні: тенденції та перспективи. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія "Економіка", №16, 2019.
2. Кравченко О. М., Зуб І. М. Перспективи розвитку екологічного туризму в Україні. Економічний вісник НТУУ «КПІ», №2, 2020.
3. Галай В., Соколюк О. Перспективи розвитку екологічного туризму в Україні. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України, №2, 2018.
4. Касіян О. Ю. Екологічний туризм як фактор сталого розвитку регіону. Гуманітарний вісник Чернігівського національного університету імені Т. Г. Шевченка, №5, 2021.
5. Черниш О. Екологічний туризм: основні принципи та перспективи розвитку в Україні. Соціально-економічні проблеми і держава, №2, 2020.
6. Екологічний туризм в умовах ноосферного розвитку / О. В. Верніковская // Вчення В. І. Вернадського про ноосферу та антикризове соціально-економічний розвиток України: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції 22-23 жовтня 2010 м Київ - Київ. - 612-616с.
7. Проект організації території регіонального ландшафтного парку, охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів та об'єктів. <https://sorada.gov.ua>
8. Географія міжнародного туризму. Зарубіжні країни: Учеб. посібник / Авт.-упоряд. Л.М. Гайдукевич, С.А. Хомич, В.А. Кліщунова і ін. - К.: Аверсев, 2003. - 304 с.
9. Александрова А.Ю. Структура туристського ринку: Уч. посібник для вузів. - Ж.: Соло Прес, 2002. - 264 с.
10. Головне управління статистики у Волинській області. URL: www.lutsk.ukrstat.gov.ua/
11. Ніколаєв К. Д. Екологізація та розвиток сільського зеленого туризму в Україні: монографія/ К. Д. Ніколаєв.- Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – 153 с.

12. Коберніченко Т.О., Васильєв В.П., Горішевський П.А., Зінько Ю.В. Сільський зелений туризм. – К.: НМЦ Аграрна освіти, 2005. – 75 с.
13. Кравців В. С, Євдокименко В. К., Габрель М. М. та ін. Рекреаційна політика у Карпатському регіоні: принципи формування, шляхи реалізації. - Чернівці: Прут, 1995. - 72 с.
14. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство: Навч. посіб. / За ред. проф. Ф. Д. Заставного. - К.: Знання, 2006. - 550 с.
15. Шеніна А. Організаційне та законодавче забезпечення розвитку сільськогосподарського туризму в Україні // Аграрний екологічний туризм в країнах Центральної та Східної Європи: Матеріали I міжнар. наук.-практ. семінару (м. Стрий, 2004 р.). - Стрий, 2004. - С. 34-37.
16. Худоба В. В. Концептуально-теоретичні аспекти сільського зеленого туризму : лекція / Худоба В. В., Лабарткава В. К. - Львів, 2019. - 47 с.
17. Худоба В. В. Організація та планування сільського зеленого туризму : лекція / Худоба В. В. - Львів, 2019. - 47 с.
18. Худоба В. В. Особливості розвитку екологічного туризму в Україні: лекція / Худоба В. В., Лабарткава В. К. - Львів, 2019. - 19 с.
19. Худоба В. Перспективи розвитку екологічного туризму в межах транскордонних природоохоронних територій України та Польщі / В. Худоба, О. Четирбук // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Географія. – 2020. – №1(48). – С. 99–106.
20. Гетьман В. І. Екотуризм чи екологічний туризм: теорія і реальність // Рідна природа. - 2002. - № 3. - С. 24-29.
21. Integration of Partial Least Squares Path Modeling for Sustainable Tourism Development / N. Pavlenchuk // International Journal of Recent Technology and Engineering. – 2019. – Vol. 8, is. 2. – P. 4309–4312.